

KOKAPSTRĀDE UN MĒBEĻU RAŽOŠANA

PĒTĪJUMA
“DARBA APSTĀKĻI UN RISKI
LATVIJĀ 2019–2021”

TEMATISKAIS PIELIKUMS

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

*Eiropas Sociālā fonda projekts “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās
ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” Nr. 7.3.1.0/16/I/001*

KANTAR

SIA “TNS Latvia”

RĪGAS STRADIŅA UNIVERSITĀTES

**DARBA DROŠĪBAS UN VIDES
VESELĪBAS INSTITŪTS**

DARBA APSTĀKĻI UN RISKI LATVIJĀ 2019–2021

**Eiropas Sociālā fonda projekts “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās
ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” Nr. 7.3.1.0/16/I/001**

Pasūtītājs: Valsts darba inspekcija

Izpildītājs: Personu Rīgas Stradiņa universitāte un SIA “TNS Latvia” apvienība

TEMATISKAIS PIELIKUMS
KOKAPSTRĀDE UN MĒBEĻU RAŽOŠANA

Saīsinājumu saraksts

AER	Aroda ekspozīcijas robežvērtība
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DARL	Darba apstākļi un riski Latvijā
NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija
NG	Nelaimes gadījums
RSU DDVVI	Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūts
VDI	Valsts darba inspekcija

Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares

Kas ir kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozare?

Ar terminu „kokapstrāde un mēbeļu ražošana” saprot uzņēmumus, kas atbilst Saimniecisko darbību statistiskajai klasifikācijai (turpmāk – NACE) un šajā pielikumā analizēti saskaņā ar NACE 2. redakciju, kas stājās spēkā 2008. gada 1. janvārī.

C APSTRĀDES RŪPNIECĪBA

16 Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana

16.1 Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana

16.10 Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana

16.2 Koka, korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana

16.21 Finiera lokšņu un koka paneļu ražošana

16.22 Parketa paneļu ražošana

16.23 Namdaru un galdniecības izstrādājumu ražošana

16.24 Koka taras ražošana

16.29 Pārējo koka izstrādājumu ražošana; korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana

31 Mēbeļu ražošana

31.0 Mēbeļu ražošana

31.01 Biroju un veikalu mēbeļu ražošana

31.02 Virtuves mēbeļu ražošana

31.03 Matraču ražošana

31.09 Citu mēbeļu ražošana

Atbilstības novērtējums normatīvo aktu prasībām

Darba devēju aptauja

2022. gada darba devēju aptaujas laikā tika aptaujāti 52 respondenti (2018. gadā – 56 respondenti, 2013. un 2010. gadā – 51, 2006. gadā – 56) no uzņēmumiem, kas darbojas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē, kas pēc svēršanas izlasē sastāda 2,3% (2018. gadā – 1,7%, 2013. gadā – 2,6%, 2010. gadā – 4,9%, 2006. gadā – 3,6%). Kopumā 2022. gadā aptaujā piedalījās 1013 respondenti no visām tautsaimniecības nozarēm (2018. gadā – 1081, 2013. un 2010. gadā – 1044, 2006. gadā – 1058).

Darba devēji tika lūgti novērtēt, cik lielā mērā viņu uzņēmuma/iestādes darba vide atbilst Darba aizsardzības likuma prasībām. Vērtējums tika izteikts 10 punktu skalā, kur 1 nozīmē “nepavisam neatbilst”, bet 10 – “atbilst pilnībā”. Vidējais rezultāts Latvijas uzņēmumos 2022. gada aptaujā ir 8,7, kas ir līdzvērtīgs rezultāts kā 2018. gadā, bet augstāks nekā trīs iepriekšējās aptaujās (2018. gadā – 8,7, 2013. gadā – 8,4; 2010. gadā – 7,9, 2006. gadā – 8,1). Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos šis vērtējums bija 8,3 punkti, un tas ir pieaugums salīdzinājumā ar 2018. gadu (2022. gadā – 8,0, 2013. gadā – 7,8, 2010. gadā – 7,2, 2006. gadā – 7,4). Līdzīgi kā 2018. gadā, arī 2022. gadā jāsecina, ka, lai gan darba devēji kokapstrādes nozarē ir snieguši augstāku novērtējumu nekā iepriekšējos gados, šis vērtējums joprojām ir zemāks nekā vidēji Latvijā. Tajā pašā laikā jāuzsver, ka novērtējuma atšķirība starp nozari un vidējiem rādītājiem Latvijā ir samazinājusies.

2022. gadā vērtējumu procentuālais sadalījums ir šāds:

- ar 9–10 punktiem sevi novērtē 36,6% respondentu (2018. gadā – 34,2%, 2013. gadā – 37,3%, 2010. gadā – 19,0%, 2006. gadā – 16,7%);

- ar 7–8 punktiem – 56,1% (2018. gadā – 56,5%, 2013. gadā – 37,7%, 2010. gadā – 54,4%, 2006. gadā – 59,2%);
- ar 5–6 punktiem – 3,6% (2018. gadā – 7,3%, 2013. gadā – 21,7%, 2010. gadā – 23,7%, 2006. gadā – 20,2%).

2022. gadā ar 3–4 punktiem sava uzņēmuma atbilstību Darba aizsardzības likuma prasībām nav novērtējis neviens kokapstrādes nozares darba devējs (2018. gadā – 1,9%, 2013. gadā – 0%, 2010. gadā – 0%, 2006. gadā – 3,9%). Līdzīga situācija redzama arī attiecībā uz novērtējumu ar 1 un 2 punktiem (2018. gadā un 2013. gadā – 0%, 2010. gadā – 2,9%, 2006. gadā – 0%). Kā redzams, dinamiskā galvenokārt ir palielināties to darba devēju īpatsvars, kuri novērtē uzņēmumu atbilstību ar 7–8 punktiem.

Nodarbināto aptauja

2022. gada nodarbināto aptaujas ietvaros tika aptaujāti 88 respondenti no uzņēmumiem, kas darbojas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē (2018. gadā – 60, 2013. gadā – 83, 2010. gadā – 59, 2006. gadā – 128), kas līdzīgi kā 2018. gadā izlasē sastādīja 3,4%. Kopumā 2022. gadā aptaujāti 2503 nodarbinātie no visām tautsaimniecības nozarēm (2018. gadā – 2502, 2013. gadā – 2383, 2010. gadā – 2378, 2006. gadā – 2455).

Nodarbinātajiem aptaujas ietvaros tika lūgts novērtēt 10 punktu skalā, cik lielā mērā uzņēmumā/iestādē, kurā viņi strādā, tiek ievērotas darba aizsardzības prasības. Šajā skalā 1 nozīmē “nemaz netiek ievērotas”, bet 10 – “tiek ievērotas pilnībā”. 2022. gadā vidējais vērtējums Latvijas uzņēmumos ir pieaudzis līdz 8,9 (2018. gadā – 8,7, 2013. gadā – 8,5, 2010. gadā, 2006. gadā – 8,2), bet kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie darba aizsardzības prasību ievērošanu uzņēmumos novērtē nedaudz sliktāk – 8,7 (2018. gadā – 8,3, 2013. gadā – 8,0, 2010. gadā – 7,8, 2006. gadā – 7,6), kas līdzīgi kā 2018. gadā ir augstākais rezultāts dinamiskā.

2022. gadā vērtējumu procentuālais sadalījums ir šāds:

- ar 9–10 punktiem uzņēmumu, kurā viņi strādā, vērtējuši 60,2% respondentu (2018. gadā – 59,7%, 2013. gadā – 42,1%, 2010. gadā – 32,5%, 2006. gadā – 39,9%);
- ar 7–8 punktiem – 27,7% (2018. gadā – 29,9%, 2013. gadā – 37,9%, 2010. gadā – 48,5%, 2006. gadā – 30,0%);
- ar 5–6 punktiem – 10,2% (2018. gadā – 1,1%, 2013. gadā – 11,2%, 2010. gadā – 17,1%, 2006. gadā – 17,5%);
- ar 3–4 punktiem – 1,9% (2018. gadā – 5,7%, 2013. gadā – 5,0%, 2010. gadā – 1,6%, 2006. gadā – 6,1%);
- ar 1–2 punktiem – 0,0% (2018. gadā – 0,0%, 2013. gadā – 1,3%, 2010. gadā – 0,3%, 2006. gadā – 4,1%).

Traucēkļi darba aizsardzības prasību ievērošanai

Darba devēju aptauja

2022. gada aptaujā 56,4% respondentu, kas strādā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē (2018. gadā – 51,8%, 2013. gadā – 30,6%, 2010. gadā – 23,5%, 2006. gadā – 32,8%), atzīst, ka nekas netraucē veikt nepieciešamos darba aizsardzības pasākumus. Šādi rezultāti liecina, ka turpina pieaugt to šīs nozares darba devēju īpatsvars, kuri uzskata, ka viņiem nav traucēkļu darba aizsardzības pasākumu īstenošanai. Turklāt, pirmo reizi šis rādītājs ir aptuveni līdzīgs ar situāciju vidēji Latvijā (2018. gadā – 57,5%, 2018. gadā – 59,5%, 2013. gadā – 59,9%, 2010. gadā – 50,4%, 2006. gadā – 61,0%).

Būtiski atzīmēt, ka kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē abās respondentu grupās (ir kavēkļi / nav kavēkļi) ir tādi respondenti, kas veic dažādus darba aizsardzības pasākumus un kas neveic, tomēr respondentu īpatsvars atšķiras. Tā piemēram, tikai 57,5% respondentu, kas norādīja, ka viņiem ir kavēkļi, tomēr bija veikusi darba vides riska novērtēšanu. Savukārt, to respondentu grupā, kas norādīja, ka viņiem nav kavēkļu, darba

vides riska novērtējumu bija veikuši vairāk respondentu (63,8%). Būtiski ir uzsvērt, ka 28,6% no respondentiem, kam nav kavēkļu, nebija arī veikuši darba vides riska novērtējumu, kas liecina vai nu par zināšanu un izpratnes trūkumiem vai attieksmi pret darba aizsardzību. Ja līdzīgi salīdzina preventīvo plānu esamību, tad 31,4% no respondentiem, kas minēja, ka viņiem ir kavēkļi, norādīja, ka nav sagatavots pasākumu plāns. To respondentu grupā, kuriem nebija kavēkļu, pasākumu plāns nebija 26,2% respondentu.

2022. gadā 40,7% respondentu kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē minēja, ka viņiem ir kavēkļi, kas traucē veikt darba aizsardzības pasākumus (2018. gadā – 45,8%, 2013. gadā – 59,9%, 2010. gadā – 76,5%). Saskaņā ar darba devēju domām, 2022. gadā trīs nozīmīgākie kavēkļi ir:

- līdzekļu trūkums (2022. gadā – 24,3%, 2018. gadā – 21,6%, 2013. gadā – 43,8%, 2010. gadā – 48,5%; vidēji Latvijā: 2022. gadā – 9,1%, 2018. gadā – 11,7%, 2013. gadā – 15,4%, 2010. gadā – 25,9%);
- laika trūkums (2022. gadā – 5,3%, 2018. gadā – 12,9%, 2010. gadā – 5,9%; vidēji Latvijā: 2022. gadā – 9,0%, 2018. gadā – 12,9%, vidēji Latvijā: 7,3%);
- darbinieku skaita samazināšanās, darba apjoma samazināšanās (4,5%, vidēji Latvijā – 3,6%).

Pieci pētījumu “Darba apstākļi un riski Latvijā” (turpmāk – DARL) rezultāti liecina, ka līdzekļu un laika trūkums kā traucēkļi kokapstrādes nozarē minēti visos pētījumos, bet trešais kavēklis atšķiras.

Darba vides riska faktoru izplatība kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē

Darba devēju aptauja

2022. gadā 15,3% darba devēju kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē (2018. gadā – 9,5%, 2013. gadā – 19,3%, 2010. gadā – 9,7%, 2006. gadā – 22,1%) atbildējuši, ka neviens nodarbinātais viņu vadītajā uzņēmumā nav pakļauts kaitīgajiem darba vides riska faktoriem, kas līdzīgi kā iepriekšējos pētījumos DARL ir ievērojami retāk nekā vidēji valstī (2022. gadā – 27,6%, 2018. gadā – 28,0%, 2013. gadā – 37,5%, 2010. gadā – 24,0%, 2006. gadā – 43,0%). 2022. gadā 55,3% aptaujāto darba devēju kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē norāda, ka 100% nodarbināto ir pakļauti darba vides riska faktoriem (2018. gadā – 59,8%, 2013. gadā – 16,5%, 2010. gadā – 33,4%, 2006. gadā – 14,5%). Lai gan 2022. gadā šis rezultāts ir augstāks nekā vidēji Latvijā (2022. gadā – 42,8%, 2018. gadā – 41,7%, 2013. gadā – 17,5%, 2010. gadā – 30,8%, 2006. gadā – 16,0%), tomēr dinamikā tas ir samazinājies par 4,5 procentpunktiem un tas ir vērtējams negatīvi, jo kopumā nozarē raksturīgs liels skaits dažādu darba vides riska faktoru.

Saskaņā ar 2022. gada aptaujas datiem darba vides riska novērtējums pēdējā gada laikā:

- nav veikts 31,9% nozares uzņēmumu (2018. gadā – 43,9%, 2013. gadā – 42,0%, 2010. gadā – 34,1%, 2006. gadā – 35,6%; Latvija vidēji: 2022. gadā – 44,9%, 2018. gadā – 43,2%, 2013. gadā – 48,6%, 2010. gadā – 50,5%, 2006. gadā – 54,8%);
- ir daļēji veikts 18,3% nozares uzņēmumu (2018. gadā – 11,3%, 2013. gadā – 17,1%, 2010. gadā – 26,9%, 2006. gadā – 21,8%; Latvijā vidēji: 2022. gadā – 18,7%, 2018. gadā – 9,0%, 2013. gadā – 18,8%, 2010. gadā – 15,3%, 2006. gadā – 21,5%), un
- ir pilnībā veikts 44,6% nozares uzņēmumu (2018. gadā – 40,5%, 2013. gadā – 40,6%, 2010. gadā – 38,7%, 2006. gadā – 35,4%; Latvijā vidēji: 2022. gadā – 32,5%, 2018. gadā – 41,9%, 2013. gadā – 28,5%, 2010. gadā – 31,4%, 2006. gadā – 22,1%).

Darba devējiem aptaujas ietvaros uzdots jautājums, kas viņu uzņēmumā piedalījās darba vides riska novērtēšanā. 2022. gadā kokapstrādes nozares darba devēji norāda, ka:

- biežāk nekā vidēji Latvijā piedalījās konkrētais nodarbinātais, kurš strādā attiecīgajā darba vietā (kokapstrādē: 2022. gadā – 35,9%, 2018. gadā – 37,2%, 2013. gadā – 47,9%, 2010. gadā – 50,1%,

2006. gadā – 38,7%; vidēji Latvijā: 2022. gadā – 30,4%, 2018. gadā – 28,0%, 2013. gadā – 32,8%, 2010. gadā – 33,1%, 2016. gadā – 39,9%);

- nedaudz retāk nekā vidēji Latvijā piedalījās nodarbināto uzticības personas, īpaši jāuzsver, ka situācija nozarē dinamikā ir būtiski pasliktinājusies (kokapstrādē: 2022. gadā – 7,2%, 2018. gadā – 24,7%, 2013. gadā – 8,0%, 2010. gadā – 2,8%, 2006. gadā – 6,3%; vidēji Latvijā: 2022. gadā – 9,5%, 2018. gadā – 19,4%, 2013. gadā – 7,1%, 2010. gadā – 7,1%, 2006. gadā – 9,5%);
- nedaudz retāk nekā vidēji Latvijā nozares uzņēmumos piedalījās gan uzticības personas, gan paši nodarbinātie (nozarē: 2022. gadā – 2,6%, 2018. gadā – 3,8%, 2013. gadā – 25,8%, 2010. gadā – 2,0%, 2006. gadā – 17,8%; vidēji Latvijā: 2022. gadā – 4,6%, 2018. gadā – 3,9%, 2013. gadā – 15,8%, 2010. gadā – 6,6%, 2006. gadā – 7,8%).

Pretēji 2018. gada pētījumā novērotajai tendencei (samazinājies to respondentu īpatsvars, kas norādījuši, ka kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos pēc darba vides riska novērtēšanas ir sastādīts preventīvo (profilaktisko) pasākumu plāns darba vides uzlabošanai un risku samazināšanai), šādu respondentu īpatsvars 2022. gadā ir būtiski palielinājies (kokapstrādē: 2022. gadā – 68,4%, 2018. gadā – 57,7%, 2013. gadā – 88,5%, 2010. gadā – 72,9%, 2006. gadā – 73,8%; vidēji Latvijā: 2022. gadā – 61,1%, 2018. gadā – 67,7%, 2013. gadā – 62,0%, 2010. gadā – 64,7%, 2006. gadā – 50,1%), kas vērtējams pozitīvi.

2022. gadā darba devēju aptaujā nedaudz mainījies kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos biežāk minēto darba vides riska faktoru izkārtojums – pirmo reizi kā biežākais riska faktors ir smagu priekšmetu pārvietošana (Kā piecus biežākos darba vides riska faktorus aptaujātie kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares darba devēji ir minējuši:

- smagu priekšmetu nešanu vai pārvietošanu – 76,0%;
- tiešu kontaktu ar cilvēkiem, kuri nav citi nodarbinātie Jūsu darba vietā – tādiem kā pircēji, pasažieri, audzēkņi, pacienti, u.tml. – 74,0%;
- vienvēidīgas kustības (piem., plaukstu locītavās vai plecos) – 73,5%;
- vibrāciju, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas u.tml. – 73,3%;
- darbu ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes) – 63,3%.

Salīdzinot situācijas izmaiņas dinamikā starp darba devēju viedokli 2018.gadā un 2022.gadā, secināms atšķirības 10 procentpunktu apjomā redzamas deviņiem darba vides riska faktoriem:

- darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā) – pieaugums par 33,1 procentpunktiem;
- tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem – samazinājums par 20,4 procentpunktiem;
- smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana – pieaugums par 16,6 procentpunktiem;
- vienvēidīgas kustības (piem., plaukstu locītavās vai plecos) – pieaugums par 16,2 procentpunktiem;
- summētais darba laiks (katru dienu citādāks darba laiks, kopumā nedrīkst pārsniegt 56 stundas nedēļā) – samazinājums par 15,8 procentpunktiem;
- caurvējš – pieaugums par 14,4 procentpunktiem;
- darbs ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes) – samazinājums par 10,8 procentpunktiem;
- darbs ar datoru (vismaz 2 stundas dienā) – pieaugums par 10,6 procentpunktiem;
- zema temperatūra telpās – pieaugums par 10,3 procentpunktiem.

Lielākā daļa darba vides riska faktoru kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir minēti tikpat bieži kā vidēji Latvijā vai biežāk. Tikai pieci riska faktori nozarē ir minēti retāk nekā vidēji Latvijā – attālinātais darbs (atšķirība 19,2 procentpunkti), summētais darba laiks (atšķirība 13,9 procentpunkti), laika trūkums (atšķirība 11,8 procentpunkti), bioloģiskie faktori (atšķirība 6,8 procentpunkti) un ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu (atšķirība 5,1 procentpunkti).

1. tabula). Kā piecus biežākos darba vides riska faktorus aptaujātie kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares darba devēji ir minējuši:

- smagu priekšmetu nešanu vai pārvietošanu – 76,0%;
- tiešu kontaktu ar cilvēkiem, kuri nav citi nodarbinātie Jūsu darba vietā – tādiem kā pircēji, pasažieri, audzēkņi, pacienti, u.tml. – 74,0%;
- vienveidīgas kustības (piem., plaukstu locītavās vai plecos) – 73,5%;
- vibrāciju, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas u.tml. – 73,3%;
- darbu ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes) – 63,3%.

Salīdzinot situācijas izmaiņas dinamiskā starp darba devēju viedokli 2018.gadā un 2022.gadā, secināms atšķirības 10 procentpunktu apjomā redzamas deviņiem darba vides riska faktoriem:

- darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā) – pieaugums par 33,1 procentpunktiem;
- tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem – samazinājums par 20,4 procentpunktiem;
- smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana – pieaugums par 16,6 procentpunktiem;
- vienveidīgas kustības (piem., plaukstu locītavās vai plecos) – pieaugums par 16,2 procentpunktiem;
- summētais darba laiks (katru dienu citādāks darba laiks, kopumā nedrīkst pārsniegt 56 stundas nedēļā) – samazinājums par 15,8 procentpunktiem;
- caurvējš – pieaugums par 14,4 procentpunktiem;
- darbs ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes) – samazinājums par 10,8 procentpunktiem;
- darbs ar datoru (vismaz 2 stundas dienā) – pieaugums par 10,6 procentpunktiem;
- zema temperatūra telpās – pieaugums par 10,3 procentpunktiem.

Lielākā daļa darba vides riska faktoru kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir minēti tikpat bieži kā vidēji Latvijā vai biežāk. Tikai pieci riska faktori nozarē ir minēti retāk nekā vidēji Latvijā – attālinātais darbs (atšķirība 19,2 procentpunkti), summētais darba laiks (atšķirība 13,9 procentpunkti), laika trūkums (atšķirība 11,8 procentpunkti), bioloģiskie faktori (atšķirība 6,8 procentpunkti) un ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu (atšķirība 5,1 procentpunkti).

1. tabula. Uzņēmumu īpatsvars, kuros nodarbinātie ir pakļauti darba vides riska faktoriem atbilstoši darba devēju domām kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018		2022	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana	46,2 (6)	28,4	68,9 (4)	42,8	62,2 (6)	30,4	59,4 (6)	32,0	76,0 (1)	41,4
Tiešs kontakts ar cilvēkiem, kuri nav citi nodarbinātie Jūsu darba vietā – tādiem kā pircēji, pasažieri, audzēkņi, pacienti, u.tml.	*	*	*	*	*	*	71,0 (3)	75,0	74,0 (2)	74,9
Vienveidīgas kustības (piem., plaukstu locītavās vai plecos)	40,9 (7)	25,3	33,3 (11)	41,8	35,7 (7)	36,0	57,3 (7)	55,6	73,5 (3)	48,0
Vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas u.tml.	64,6 (3)	19,7	74,7 (2)	29,9	54,8 (3)	19,6	73,8 (2)	35,7	73,3 (4)	32,1
Darbs ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes)	86,4 (1)	26,6	89,1 (1)	33,4	70,1 (1)	22,6	74,1 (1)	22,4	63,3 (5)	25,6
Darbs piespiedu pozā (piemēram, stāvus, sēdus)	35,9 (11)	33,1	49,0 (6)	48,4	37,2 (11)	41,5	56,4 (8)	67,5	63,1 (6)	52,6
Ātru un svarīgu lēmumu pieņemšana	*	*	*	*	*	*	*	*	62,2 (7)	63,9
Darbs ar datoru (vismaz 2 stundas dienā)	61,2 (4)	60,9	71,7 (3)	75,4	61,5 (4)	70,3	49,8 (9)	59,9	60,4 (8)	77,7
Darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā)	51,6 (5)	30,9	48,5 (7)	52,5	39,1 (5)	36,9	26,1 (16)	37,4	59,2 (9)	40,0
Cietkoksnes putekļi (ozols, dižskābardis u.c.)	*	*	*	*	*	*	*	*	55,7 (10)	8,1
Izgarojumu, dūmu, putekļu vai bīstamu ķīmisku vielu ieelpošana	32,6 (13)	15,4	26,5 (14)	28,9	49,4 (9)	23,3	64,4 (5)	32,4	55,5 (11)	27,3
Tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem	67,6 (2)	17,7	64,9 (5)	25,4	63,1 (2)	16,2	64,5 (4)	23,3	44,1 (12)	23,4
Caurvējš	23,5 (17)	18,7	31,7 (12)	28,5	36,4 (12)	19,1	27,5 (14)	19,8	41,9 (13)	20,8

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018		2022	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Liela darba slodze, daudz darba pienākumu	*	*	*	*	*	*	*	*	39,6 (14)	41,2
Nemaināms darba temps (piem., nodarbinātajam ir jāstrādā tādā tempā, kādā to nosaka darba aprīkojums)	33,4 (12)	14,2	19,1 (18)	16,3	31,1 (13)	16,7	28,2 (13)	11,2	37,9 (15)	16,5
Laika trūkums	37,3 (8)	32,2	24,9 (15)	38,4	41,7 (8)	33,5	47,0 (10)	39,1	37,5 (16)	49,3
Distances darbs, teledarbs (darbs, kas netiek veikts tiešajā darba vietā, bet gan citur (piemēram, mājās), brīvs darba režīms, kad nodarbinātais veic darba pienākumus, kad un kur grib, galvenokārt darbs pie datora) – līdz 2018. gadam Attālinātais darbs (tāds darba izpildes veids, ka darbs, kuru nodarbinātais varētu veikt darba devēja – 2022. gada pētījumā	23,7 (16)	15,2	22,4 (17)	28,8	25,7 (16)	37,8	33,5 (12)	29,2	32,6 (17)	51,8
Vibrācija, kuru rada transportlīdzekļi (piemēram, traktori, ekskavatori, smagās automašīnas)	37,1 (9)	16,3	35,9 (10)	27,1	24,6 (17)	16,5	25,5 (17)	23,5	25,8 (18)	22,1
Summētais darba laiks (katru dienu citādāks darba laiks, kopumā nedrīkst pārsniegt 56 stundas nedēļā)	30,1 (15)	37,6	44,8 (8)	43,7	40,6 (10)	42,2	41,2 (11)	42,2	25,4 (19)	39,3
Zema temperatūra telpās	17,0 (22)	12,1	41,6 (9)	23,3	29,4 (14)	12,2	14,8 (23)	7,7	25,1 (20)	11,4
Darbs augstumā (vairāk nekā 1,5 metru augstumā)	18,5 (19)	14,0	22,5 (16)	23,2	21,6 (18)	15,5	16,2 (20)	14,2	24,0 (21)	23,2
Darbs sprādzienbīstamā vidē (piem., darbs ar gāzi, smalkiem koka putekļiem)	13,9 (23)	4,9	15,7 (21)	11,7	11,3 (24)	6,0	23,4 (18)	4,5	17,4 (22)	7,4

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018		2022	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Maiņu darbs (darbs maiņās 8 stundas katru dienu)	31,9 (14)	23,4	16,2 (19)	18,5	15,9 (22)	21,6	11,4 (26)	17,3	14,9 (23)	10,4
Pārāk mazs, nevienmērīgi sadalīts apgaismojums	*	*	*	*	16,0 (21)	12,0	11,8 (25)	10,1	14,5 (24)	11,7
Alerģēni, alerģiskas vielas	*	*	*	*	*	*	*	*	12,9 (25)	13,7
Nakts darbs (vairāk nekā 2 stundas laikā no 22.00 – 6.00)	17,2 (21)	13,9	12,1 (23)	20,7	2,9 (29)	14,4	6,4 (29)	11,4	10,4 (26)	9,9
Bioloģiskie faktori (piem., ērcu encefalīta, vīrusu hepatīta izraisītāji, kontakts ar asinīm, dzīvniekiem)	2,6 (27)	8,6	2,2 (26)	21,8	16,5 (20)	17,8	6,2 (30)	22,1	10,1 (27)	16,9
Augsta temperatūra, kuras dēļ nodarbinātie svīst pat tad, kad nestrādā	3,5 (24)	4,2	1,7 (27)	9,4	5,9 (26)	6,9	8,2 (28)	11,9	9,3 (28)	9,8
Ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu	*	*	*	*	4,1 (27)	8,4	16,1 (21)	10,0	8,8 (29)	13,9
Elektromagnētiskā lauka starojums	*	*	15,8 (20)	23,6	6,5 (25)	16,9	9,0 (27)	3,9	8,1 (30)	9,5
Nejonizējošais starojums (ultravioletais, lāzera, infrasarkanais u.c.)	2,9 (26)	3,7	1,2 (28)	3,9	2,0 (32)	7,1	0,3 (34)	5,8	5,6 (31)	5,5
Darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām (t.sk., droniem, robotiem utt.)	*	*	*	*	*	*	*	*	4,6 (32)	8,7
Ķīmiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus (piemēram, arsēns, benzols, hroma savienojumi, niķeļa savienojumi, u.tml.)	*	*	*	*	*	*	*	*	0,4 (34)	2,4
Pārāk liels, spilgts apgaismojums	*	*	*	*	2,4 (31)	2,7	2,4 (31)	3,6	0,0 (35)	5,3
Azbests	*	*	0,8 (29)	3,2	0 (34)	0,9	2,4 (31)	1,8	0,0 (36)	0,7
Fiziska vardarbība darba vietā	0 (30)	2,0	4,8 (25)	9,0	1,4 (33)	3,1	0,0 (35)	1,1	0,0 (37)	2,0

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018		2022	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Jonizējošais starojums	0,2 (29)	1,4	0,0 (31)	1,9	0 (34)	2,5	0,0 (35)	3,0	0,0 (38)	2,9
Bioloģiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus (piemēram, vīrushepatīti B un C vīrusi u.tml.)	*	*	*	*	*	*	*	*	0,0 (39)	4,2
Virsstundu darbs (strādā ilgāk, nekā ir paredzēts darba līgumā)	21,1 (18)	18,8	8,4 (24)	28,2	17,8 (19)	18,9	15,8 (22)	16,9	*	*
Ķīmiskās un bioloģiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus (piemēram, arsēns, benzols, hroma savienojumi, niķeļa savienojumi, cietkoksnes putekļi, B un C vīrusi u.tml.)	*	*	*	*	0 (34)	0,0	11,9 (24)	4,5	*	*
Darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām, ātru un svarīgu lēmumu pieņemšanu	17,9 (20)	19,5	14,4 (22)	28,2	15,2 (23)	27,5	27,0 (15)	23,9	*	*
Darbs ar bīstamajām iekārtām (celtni, lifti, katlu iekārtas, cisternas u.c.)	36,7 (10)	15,0	31,5 (13)	20,9	27,3 (15)	12,8	23,1 (19)	12,7	*	*
Paaugstināts atmosfēras spiediens	3,5 (25)	1,6	1,2 (28)	3,3	2,7 (30)	3,6	2,2 (32)	3,5	*	*
Seksuāla uzmākšanās darba vietā	*	*	0,0 (31)	3,2	0 (34)	0,9	1,9 (33)	0,2	*	*
Iebiedēšana darba vietā	1,3 (28)	2,0	0,6 (30)	9,0	3,4 (28)	3,3	0,0 (35)	0,8	*	*

Piezīmes:

* – šāds atbildes variants nebija iekļauts anketā;

** – iekavās norādīta dotā riska faktora pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze: nozarē – 2022. gadā n=52, 2018. gadā n=56, 2013. gadā n=51, 2010. gadā n=51, 2006. gadā n=56;

visi respondenti – 2022. gadā n=1013, 2018. gadā n=1081, 2013. un 2010. gadā n=1044, 2006. gadā n=1058

Avots: darba devēju aptauja

Līdzīgi kā iepriekšējos pētījumos DARL darba devējiem tika uzdots jautājums, kādos darba aizsardzības pasākumos viņi pagājušā gada laikā ieguldīja finansiālos līdzekļus (2. tabula). Starp pieciem biežākajiem veiktajiem preventīvajiem pasākumiem darba devēji kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmumos minējuši:

- darba apģērba un individuālās aizsardzības līdzekļu nodrošināšanu – 84,9%;
- ugunsdzēsības līdzekļu iegādi, uzturēšanu – 69,3%;
- pirmās palīdzības aptieciņu iegādi – 56,5%;
- drošības zīmju izvietojumu (piemēram, uzmanību – elektrība!) – 49,8%;
- darba vides uzlabošanu (piem., ventilācijas izbūve) – 44,9%.

Salīdzinot veikto pasākumu īpatsvaru dinamikā, jāsecina, ka 2022. gadā lielākā daļa pasākumu veikti daudz biežāk kā 2018. gadā (norādīti pasākumi, kuru jautājumu formulējumi bija salīdzināmi abu pētījumu aptaujas anketās un kuriem atšķirība ir vismaz 5 procentpunkti):

- drošības zīmju izvietojumam (piemēram, uzmanību – elektrība!) – pieaugums par 30,7 procentpunktiem;
- ar darbu saistītu ikdienas sadzīves apstākļu uzlabošanai (piemēram, ģērbtuves, dušas, atpūtas telpas) – pieaugums par 18,0 procentpunktiem;
- ugunsdzēsības līdzekļu iegāde, uzturēšana – pieaugums par 17,6 procentpunktiem;
- darba apģērba un individuālās aizsardzības līdzekļu nodrošināšana – pieaugums par 14,6 procentpunktiem;
- darba vides laboratoriskajiem mērījumiem – pieaugums par 11,4 procentpunktiem;
- darba vides uzlabošana (piem., ventilācijas izbūve) – pieaugums par 9,1 procentpunktiem;
- pirmās palīdzības aptieciņu iegāde – pieaugums par 8,7 procentpunktiem;
- nodarbināto sporta iespējām (bez polises) – pieaugums par 8,1 procentpunktiem;
- veselības apdrošināšanas polisēm (kas sedz arī vakcināciju, obligātās veselības pārbaudes u.c.) – pieaugums par 7,1 procentpunktiem;
- veselību veicinošas vides ierīkošanai (piemēram, drošu velo novietņu izbūvei) – pieaugums par 6,9 procentpunktiem.

Lielāko daļu pasākumu darba devēji šajā nozarē minējuši biežāk nekā vidēji Latvijā, tomēr jāuzsver, ka pretēja atšķirība konstatējama pasākumos, kas nav reglamentēti ar normatīvo aktu prasībām, piemēram, nodarbināto informēšanas kampaņas par veselīgu dzīvesveidu (piemēram, par veselīgu uzturu, smēķēšanas ietekmi uz veselību u.tml.) šajā nozarē ir īstenotas nedaudz retāk kā vidēji Latvijā. Tas nozīmē, ka nozarē būtu ieteicams veikt informatīvos pasākumus, kas saistīti ar veselības veicināšanu.

2. tabula. Darba devēju īpatsvars, kuri ir minējuši, ka ieguldījuši finansiālos līdzekļus darba aizsardzības pasākumu veikšanā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Darba aizsardzības pasākums	2006		2010		2013		2018		2022	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Darba apgērba un individuālās aizsardzības līdzekļu nodrošināšana	92,8 (3)	62,8	85,5 (2)	67,4	81,9 (1)	55,9	70,3 (1)	56,7	84,9 (1)	61,3
Ugunsdzēsības līdzekļu iegāde, uzturēšana	93,4 (2)	76,6	80,5 (4)	66,6	75,0 (3)	61,8	51,7 (2)	54,1	69,3 (2)	56,1
Pirmās palīdzības aptieciņu iegāde	93,7 (1)	75,8	86,7 (1)	66	81,2 (2)	58,5	47,8 (3)	53,2	56,5 (3)	43,1
Drošības zīmju izvietojumam (piemēram, uzmanību – elektrība!)	66,6 (7)	44,5	75,3 (5)	44,2	56,2 (6)	37,3	19,1 (10)	29,6	49,8 (4)	27,7
Darba vides uzlabošana (piem., ventilācijas izbūve)	73,1 (6)	55,2	72,5 (6)	55,7	61,8 (5)	45,2	35,8 (5)	31,7	44,9 (5)	37,1
Ar darbu saistītu ikdienas sadzīves apstākļu uzlabojumam (piemēram, gērbtuves, dušas, atpūtas telpas)	81,1 (5)	63,2	80,9 (3)	59,2	68,2 (4)	52,4	21,2 (8)	27,4	39,2 (6)	30,7
Nodarbināto obligātās veselības pārbaudēm (bez polises)	46,4 (8)	33,9	31,7 (8)	32,4	46,5 (8)	40	30,7 (7)	32,0	35,1 (7)	28,6
Darba vietu ergonomikas uzlabošana (regulējami galdi, ergonomiski krēsli, modernāks aprīkojums u.tml.)	*	*	*	*	*	*	36,0 (4)	32,7	34,9 (8)	45,4
Veselības apdrošināšanas polisēm (kas sedz arī vakcināciju, obligātās veselības pārbaudes u.c.)	22,8 (14)	17,2	21,5 (11)	22	15,5 (13)	16,4	17,9 (11)	22,9	25,0 (9)	22,9
Darba vides laboratoriskajiem mērījumiem	23,7 (13)	16,4	8,6 (14)	11	18,0 (12)	13,3	2,6 (17)	6,6	14,0 (10)	9,5
Apmācībai pirmās palīdzības sniegšanā	39,9 (10)	27,3	26,6 (9)	19,5	27,6 (10)	18,2	10,2 (13)	20,8	11,6 (11)	16,2
Nodarbināto sporta iespējām (bez polises)	27,1 (12)	20	14,0 (12)	14	9,7 (15)	17,5	1,9 (18)	5,4	10,0 (12)	6,9

Darba aizsardzības pasākums	2006		2010		2013		2018		2022	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Veselību veicinošas vides ierīkošanai (piemēram, drošu velo novietņu izbūvei)	*	*	*	*	*	*	2,7 (16)	4,9	9,6 (13)	5,6
Darba aizsardzības speciālistu un uzticības personu apmācībai	41,1 (9)	32	9,8 (13)	26,2	23,7 (11)	19,4	10,8 (12)	10,0	7,8 (14)	10,9
Nodarbināto vakcinācijai (bez polises)	17,4 (15)	14,2	1,3 (15)	9,2	12,7 (14)	9,9	4,1 (15)	7,4	5,1 (15)	7,2
Nodarbināto informēšanas kampaņas par veselīgu dzīves veidu (piemēram, par veselīgu uzturu, smēķēšanas ietekmi uz veselību u.tml.)	*	*	*	*	*	*	7,3 (14)	9,4	4,5 (16)	10,5
Nodarbināto instruktāža un speciālā apmācība (piemēram, ugunsdrošības u.tml. jautājumos)	82,6 (4)	66	51,6 (7)	46,6	52,0 (7)	47,1	32,9 (6)	29,8	–	–
Darba vides riska faktoru novērtēšanai	36,6 (11)	22,1	23,9 (10)	26,4	43,5 (9)	24,6	20,3 (9)	23,3	–	–

Piezīmes:

* – šāds atbildes variants nebija iekļauts anketā;

** – iekavās norādīta dotā darba aizsardzības pasākuma pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze: nozarē – 2022. gadā n=52, 2018. gadā n=56, 2013. gadā n=51, 2010. gadā n=51, 2006. gadā n=56;

visi respondenti – 2022. gadā n=1013, 2018. gadā n=1081, 2013. un 2010. gadā n=1044, 2006. gadā n=1058

Avots: darba devēju aptauja

Saskaņā ar darba devēju aptaujas datiem, arī 2022. gadā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie biežāk nekā vidēji Latvijā ir snieguši ieteikumus par darba vides uzlabošanu (kokapstrādē un mēbeļu ražošanā: 2022. gadā – 31,1%, 2018. gadā – 28,8%, 2013. gadā – 24,5%, 2010. gadā – 27,9%, 2006. gadā – 36,0%; vidēji Latvijā: 2022. gadā – 27,5%, 2018. gadā – 24,9%, 2013. gadā – 21,4%, 2010. gadā – 26,8%, 2006. gadā – 26,1%).

Nodarbināto aptauja

Saskaņā ar 2022. gada nodarbināto aptaujas datiem, darba vides riska faktoru struktūra nozarē atšķiras no rādītājiem vidēji Latvijā (3. tabula).

3. tabula. Nodarbināto īpatsvars, kuri kaut kādā mērā ir pakļauti darba vides riska faktoru iedarbībai atbilstoši nodarbināto domām kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018		2022	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana	76,3 (2)	52,4	89,5 (5)	56,2	75,7 (3)	49,5	72,1 (6)	51,0	70,1 (1)	50,8
Tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem	80,5 (1)	45,0	94,5 (1)	35,6	83,2 (1)	42,7	85,1 (2)	44,4	68,6 (2)	32,4
Ātru un svarīgu lēmumu pieņemšanu	*	*	*	*	*	*	*	*	64,9 (3)	74,8
Vienveidīgas kustības	69,8 (5)	56,1	79,6 (8)	55,9	74,4 (4)	53,6	81,4 (4)	66,6	66,1 (4)	56,1
Darbs ar aprīkojumu	64,1 (7)	22,3	91,6 (3)	24,2	66,2 (7)	22,9	68,5 (7)	16,1	62,7 (5)	21,1
Liela darba slodze, daudz darba pienākumu	*	*	*	*	*	*	*	*	60,5 (6)	62,1
Caurvējš	65,9 (6)	51,7	93,1 (2)	46,4	73,2 (5)	45,4	65,0 (8)	39,6	59,7 (7)	40,0
Darbs piespiedu pozā	71,3 (4)	63,8	80,2 (7)	70,2	67,7 (6)	59,1	88,3 (1)	75,1	58,5 (8)	60,2
Cietkoksnes putekļi (ozols, dižskabārdis u.c.)	*	*	*	*	*	*	*	*	54,5 (9)	9,4
Izgarojumu, dūmu, putekļu vai bīstamu ķīmisku vielu ieelpošana	73,1 (3)	40,3	90,9 (4)	38,4	75,7 (2)	36,4	74,7 (5)	31,4	52,9 (10)	28,6
Vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas, u.tml.	53,2 (9)	24,0	82,0 (6)	26,0	54,2 (9)	22,2	82,2 (3)	28,9	52,0 (11)	22,3
Maiņu darbs	22,8 (21)	9,1	15,4 (26)	20,6	46,7 (13)	24,4	35,9 (19)	22,8	47,7 (12)	29,0
Nemaināms darba temps	42,6 (12)	25,0	49,7 (14)	21,8	64,3 (8)	24,3	52,6 (10)	19,3	47,4 (13)	19,9
Zema temperatūra telpās	41,0 (13)	31,1	62,9 (12)	37,2	42,3 (17)	32,0	58,2 (9)	28,9	44,5 (14)	23,9
Darba ārā dažādos laika apstākļos	38,3 (15)	38,2	62,4 (13)	40,1	47,6 (12)	41,9	45,1 (13)	33,8	41,0 (15)	35,3
Nakts darbs	27,7 (19)	23,1	11,1 (29)	18,4	43,8 (14)	24,7	23,7 (23)	16,3	38,2 (16)	22,9
Augsta temperatūra, kuras dēļ svīst pat tad, kad nestrādā	48,2 (11)	37,2	34,9 (19)	24,3	42,3 (16)	26,0	42,1 (15)	26,0	33,9 (17)	25,2
Darbs ar datoru	13,5 (25)	36,4	15,4 (26)	42,6	15,6 (27)	44,1	17,5 (25)	53,0	33,6 (18)	60,4

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018		2022	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Laika trūkums	49,2 (10)	51,1	76,3 (10)	50,4	49,2 (11)	52,0	48,8 (11)	37,9	33,5 (19)	49,8
Darbs sprādzienbīstamā vidē	32,6 (18)	12,0	35,4 (18)	11,7	23,2 (23)	12,9	46,4 (12)	9,8	32,4 (20)	12,4
Tiešs kontakts ar cilvēkiem, kuri nav citi nodarbinātie Jūsu darba vietā – tādiem kā pircēji, pasažieri, audzēkņi, pacienti, u.tml.	33,3 (17)	63,8	45,4 (15)	75,4	28,6 (20)	63,9	39,7 (18)	60,9	32,3 (21)	65,9
Vibrācija, kuru rada transportlīdzekļi	20,6 (23)	17,0	31,0 (22)	20,5	34,1 (19)	19,6	40,0 (17)	22,3	30,7 (22)	18,9
Pārāk mazs, nevienmērīgi sadalīts apgaismojums	*	*	*	*	26, 6 (22)	18,2	26,8 (20)	18,3	26,5 (23)	21,0
Darbs augstumā	12,0 (26)	17,4	32,2 (21)	17,9	22,2 (24)	18,5	24,5 (21)	15,9	23,2 (24)	17,6
Summētais darba laiks	40,1 (14)	34,7	17,8 (24)	22,1	17,0 (26)	20,2	11,9 (27)	19,0	19,2 (25)	27,5
Ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu	24,2 (20)	21,4	40,1 (17)	19,1	27,6 (21)	19,7	23,7 (24)	15,9	18,3 (26)	17,2
Alerģēni, alerģiskas vielas	*	*	*	*	*	*	*	*	16,7 (27)	18,4
Pārāk liels, spilgts apgaismojums	*	*	*	*	7,2 (30)	10,0	9,8 (30)	11,8	15,9 (28)	13,7
Darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām (t.sk., droniem, robotiem utt.)	*	*	*	*	*	*	*	*	15,6 (29)	15,4
Ķīmiskās un bioloģiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus	15,5 (24)	12,0	40,5 (16)	13,0	17,5 (25)	11,6	12,0 (26)	9,1	9,0 (30)	9,9
Bioloģiskie faktori	8,0 (27)	19,6	15,0 (27)	24,9	12,5 (28)	20,5	11,5 (29)	12,8	7,5 (31)	14,2
Nejonizējošais starojums	3,0 (31)	8,3	10,7 (30)	7,5	6,0 (31)	6,3	2,2 (35)	6,0	7,5 (32)	8,4
Elektromagnētiskā lauka starojums	*	*	20,3 (23)	18,1	7,5 (29)	18,5	4,4 (33)	12,9	7,3 (33)	19,6
Distances darbs, teledarbs – līdz 2018. gadam Attālinātais darbs (tāds darba izpildes veids, ka darbs, kuru nodarbinātais varētu veikt darba devēja uzņēmuma ietvaros, pastāvīgi vai regulāri tiek veikts ārpus uzņēmuma, tai skaitā darbs, ko veic, izmantojot informācijas un komunikācijas – 2022. gada aptaujā	5,2 (29)	18,8	11,9 (28)	18,7	3,8 (32)	14,8	7,4 (31)	16,9	6,1 (34)	28,6

Darba vides riska faktors	2006		2010		2013		2018		2022	
	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā	Nozarē **	Vidēji Latvijā
Fiziska vardarbība darba vietā	*	*	*	*	*	*	2,1 (36)	3,0	3,1 (35)	3,9
Bioloģiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus (piemēram, vīrushepatīti B un C vīrusi u.tml.)	*	*	*	*	*	*	*	*	2,9 (36)	7,4
Azbests	*	*	10,4 (31)	5,0	1,3 (35)	3,9	4,4 (34)	2,9	1,0 (37)	3,2
Jonizējošais starojums	3,0 (30)	7,5	10,4 (31)	5,6	3,8 (33)	5,2	0,0 (37)	5,1	1,0 (38)	4,9
Darbs ar bīstamajām iekārtām	22,5 (22)	17,8	34,2 (20)	15,4	37,7 (18)	18,4	24,4 (22)	13,1	*	*
Darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām, ātru un svarīgu lēmumu pieņemšanu	36,5 (16)	33,2	69,4 (11)	33,9	43,6 (15)	31,6	44,0 (14)	28,9	*	*
Virsstundu darbs	54,2 (8)	51,7	75,9 (9)	43,5	54,0 (10)	43,7	41,5 (16)	35,0	*	*
Paaugstināts atmosfēras spiediens	6,1 (28)	7,1	15,8 (25)	9,9	2,5 (34)	6,2	11,5 (28)	6,1	*	*
Iebiedēšana darba vietā	*	*	*	*	*	*	5,4 (32)	5,3	*	*
Seksuāla uzmākšanās darba vietā	*	*	*	*	*	*	0,0 (38)	1,4	*	*

Piezīmes:

* – šāds atbildes variants nebija iekļauts anketā;

** – iekavās norādīta dotā riska faktora pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze: nozarē – 2022. gadā n=88, 2018. gadā n=60, 2013. gadā n=59, 2010. gadā n=59, 2006. gadā n=128;

visi respondenti – 2022. gadā n=2503, 2018. gadā n=2502, 2013. gadā n=2383, 2010. gadā n=2378, 2006. gadā n=2455

Avots: nodarbināto aptauja

Starp pieciem visbiežāk nodarbināto minētajiem darba vides riska faktoriem ir:

- smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana – 70,1%;
- tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem – 68,6%;
- ātru un svarīgu lēmumu pieņemšanu – 64,9%;
- vienvēidīgas kustības – 66,1%;
- darbs ar aprīkojumu – 62,7%.

Salīdzinot darba devēju un nodarbināto biežāk minētos riska faktoros, secināms, ka trīs no pieciem biežākajiem minētajiem sakrīt abās respondentu grupās:

- smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana;
- vienvēidīgas kustības (piem., plaukstu locītavās vai plecos);
- darbs ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes).

Salīdzinot darba vides riska faktoru īpatsvara izmaiņas dinamiskā, jāsecina, ka 2022. gadā lielākā daļa riska faktoru minēti retāk kā 2018. gadā (norādīti darba vides riska faktori, kuru jautājumu formulējumi bija salīdzināmi abu pētījumu aptaujas anketās un kuriem atšķirība ir vismaz 10 procentpunkti):

- vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas, u.tml. – samazinājums par 30,2 procentpunktiem;
- darbs piespiedu pozā – samazinājums par 29,8 procentpunktiem;
- izgarojumu, dūmu, putekļu vai bīstamu ķīmisku vielu ieelpošana – samazinājums par 21,8 procentpunktiem;
- tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem – samazinājums par 16,5 procentpunktiem;
- darbs ar datoru – pieaugums par 16,1 procentpunktiem;
- vienvēidīgas kustības – samazinājums par 15,3 procentpunktiem;
- laika trūkums – samazinājums par 15,3 procentpunktiem;
- nakts darbs – pieaugums par 14,5 procentpunktiem;
- darbs sprādzienbīstamā vidē – samazinājums par 14,0 procentpunktiem;
- zema temperatūra telpās – samazinājums par 13,7 procentpunktiem;
- maiņu darbs – pieaugums par 11,8 procentpunktiem.

Nodarbinātie atsevišķus riska faktoros kokapstrādē minējuši retāk nekā vidēji Latvijā. Tie ir šādi riska faktori:

- tiešs kontakts ar cilvēkiem, kuri nav citi nodarbinātie Jūsu darba vietā – tādiem kā pircēji, pasažieri, audzēkņi, pacienti, u.tml. (atšķirība 33,6 procentpunkti);
- darbs ar datoru (atšķirība 26,8 procentpunkti);
- attālinātais darbs (atšķirība 22,5 procentpunkti);
- laika trūkums (atšķirība 16,3 procentpunkti);
- elektromagnētiskā lauka starojums (atšķirība 12,3 procentpunkti);
- ātru un svarīgu lēmumu pieņemšanu (atšķirība 9,9 procentpunkti);
- summētais darba laiks (atšķirība 8,3 procentpunkti);
- bioloģiskie faktori (atšķirība 6,7 procentpunkti);
- bioloģiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus (piemēram, vīrushepatīti B un C vīrusi u.tml.) (atšķirība 4,5 procentpunkti).

Līdzīgi kā iepriekšējos pētījumos DARL, nodarbinātajiem aptaujas laikā uzdots jautājums, vai pēdējā gada laikā viņi darba vietā ir saņēmuši informāciju par konkrētiem darba aizsardzības jautājumiem. 2022. gada aptaujas rezultāti kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē atšķiras no rezultātiem, kas iegūti 2018. gadā, turklāt tie

uzrāda pozitīvu tendenci, jo visos gadījumos nodarbinātie tikuši informēti biežāk nekā 2018. gadā (4. tabula). Tas liecina, ka nodarbināto apmācība šajā nozarē veikta kvalitatīvāk. Lielākais pieaugums konstatēts šādām tēmām (norādītas visas tēmas, kur pieaugums lielāks par 5 procentpunktiem):

- drošas darba metodes – pieaugums par 24,6 procentpunktiem;
- darba vides riska faktori darba vietā – pieaugums par 15,7 procentpunktiem;
- lietojamie individuālās aizsardzības līdzekļi – pieaugums par 14,6 procentpunktiem;
- riska faktoru (darba vides) ietekme uz veselību un nepieciešamajām veselības pārbaudēm – pieaugums par 12,1 procentpunktiem;
- situācijas, kad nedrīkst uzsākt darbu un kad darbs ir jāpārtrauc – pieaugums par 6,1 procentpunktu.

4. tabula. Nodarbināto īpatsvars, kuri apgalvo, ka viņi pēdējā gada laikā savā darbavietā tika informēti par darba aizsardzības jautājumiem, %

Gads	Atbildes	Darba vides riskā faktoriem darba vietā	Riska faktoru (darba vides) ietekmi uz veselību un nepieciešamajām veselības pārbaudēm	Lietojamiem individuālās aizsardzības līdzekļiem	Drošām darba metodēm	Situācijām, kad nedrīkst uzsākt darbu un kad darbs ir jāpārtrauc	Rīcību ārkārtas situācijā	Darba aizsardzības instrukcijām (parakstoties par iepazīšanos)
2022	Jā	80,8	82,9	97,3	87,8	87,9	92,1	98,1
	Nē	11,5	14,4	2,7	3,3	4,2	6,2	1,9
	Nav nepieciešams	5,7	1,7	0,0	8,8	6,0	0,8	0,0
2018	Jā	65,1	70,8	82,7	63,2	81,8	90,5	91,9
	Nē	12,9	10,7	8,5	13,5	7,1	4,9	3,5
	Nav nepieciešams	18,9	12,8	6,1	21,9	21,6	3,1	3,1
2013	Jā	70,9	72,6	90,0	85,0	91,3	90,1	95,0
	Nē	25,3	26,2	8,8	11,2	8,7	9,9	5,0
	Nav nepieciešams	3,8	1,3	1,2	3,8	0	0	0
2010	Jā	69,0	77,4	96,1	87,3	88,2	88,3	99,3
	Nē	20,8	19,7	1,6	8,2	9,7	11,7	0,7
	Nav nepieciešams	9,5	2,9	2,3	4,6	2,1	0	0
2006	Jā	55,6	60,5	75,8	69,0	72,1	82,0	89,7
	Nē	21,6	26,2	11,0	10,6	14,1	9,6	5,5
	Nav nepieciešams	15,4	12,5	12,4	19,6	12,3	6,8	4,0

Piezīme: tabulā nav iekļauti rezultāti atbilžu variantam "Grūti pateikt"

Bāze: kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie, 2022. gadā n=88, 2018. gadā n=60, 2013. gadā n=59, 2010. gadā n=59, 2006. gadā n=128

Avots: nodarbināto aptauja

Nodarbināto aptaujas laikā respondentiem tika uzdoti jautājumi gan par individuālo aizsardzības līdzekļu (piemēram, austiņu, cimdu, respiratoru u.c. līdzekļu) pieejamību, gan to izmantošanu. Aptaujas rezultāti kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē liecina, ka:

- 2022. gadā 92,2% nodarbināto ir atzinuši, ka viņiem ir nepieciešams lietot individuālos aizsardzības līdzekļus (nozarē: 2018. gadā – 85,1%, 2013. gadā – 92,8%, 2010. gadā – 91,5%, 2006. gadā – 76,9%; vidēji Latvijā: 2022. gadā – 55,8%, 2018. gadā – 66,4%, 2013. gadā – 51,2%, 2010. gadā – 42,6%, 2006. gadā – 46,0%);
- 2022. gadā no respondentiem, kuriem ir nepieciešams lietot individuālos aizsardzības līdzekļus, 91,0% nodarbināto tos pilnībā nodrošina darba devējs, kamēr vēl 6,8% aptaujāto minēja, ka tos nodrošina tikai daļēji – šādi rezultāti vērtējami kā ļoti pozitīvi (nozarē: pilnībā nodrošina 2018. gadā – 75,7%, 2013. gadā – 79,9%, 2010. gadā – 73,0%, 2006. gadā – 78,6%; daļēji nodrošina 2018. gadā – 20,1%, 2013. gadā – 14,7%, 2010. gadā – 1,6%, 2006. gadā – 14,2%; vidēji Latvijā: pilnībā nodrošina 2022. gadā – 91,8%, 2018. gadā – 87,7%, 2013. gadā – 85,2%, 2010. gadā – 79,4%, 2006. gadā – 82,8%; daļēji nodrošina 2022. gadā – 6,4%, 2018. gadā – 9,1%, 2013. gadā – 9,7%, 2010. gadā – 13,2%, 2006. gadā – 11,8%);
- 2022. gadā no respondentiem, kuriem darbā ir nepieciešams lietot individuālās aizsardzības līdzekļus, 86,0% apgalvo, ka viņi strādājot tos lieto vienmēr (nozarē: 2018. gadā – 82,0%, 2013. gadā – 81,8%, 2010. gadā – 78,3%, 2006. gadā – 75,6%; vidēji Latvijā: 2022. gadā – 90,5%, 2018. gadā – 86,8%, 2013. gadā – 84,7%, 2010. gadā – 83,2%, 2006. gadā – 78,5%), bet 14,0% norāda, ka lieto tos tikai dažreiz (nozarē: 2018. gadā – 15,4%, 2013. gadā – 18,2%, 2010. gadā – 20,7%, 2006. gadā – 18,3%; vidēji Latvijā: 2022. gadā – 9,1%, 2018. gadā – 10,8%, 2013. gadā – 14,1%, 2010. gadā – 15,8%, 2006. gadā – 18,2%);
- 2022. gadā 12 respondenti kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē norāda, ka viņi nelieto individuālos aizsardzības līdzekļus (2018. gadā un 2013. gadā – 13 respondenti, 2010. gadā – 14 respondenti), un 54,1% no viņiem kā iemeslu min, ka tie traucē strādāt, ir neērti vai spiež (2018. gadā – 79,1%, 2013. gadā – 57,4%, 2010. gadā – 64,6%), 6,6% atbildēja, ka šos līdzekļus lietot nav svarīgi (2018. gadā – 9,3%, 2013. gadā – 14,5%, 2010. gadā – 0,7%), bet vēl 39,3% atzina, ka aizsardzības līdzekļi nav jālieto visu laiku un tie tiek lietoti nepieciešamības gadījumā.

Darba vides objektīvo mērījumu rezultātu apkopojums kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumos

Rīgas Stradiņa universitātes aģentūras Darba drošības un vides veselības institūta (turpmāk – RSU DDVVI) Higiēnas un arodslimības laboratorija laika periodā no 1998. līdz 2021. gadam kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir veikusi 9 238 mērījumus. Visvairāk ir mērīts troksnis 43% (n=3 946), apgaismojums 22% (n=1 993), koksnes putekļi 8% (n=754), gaisa relatīvais mitrums 6% (n=517), plaukstas-rokas vibrācija 5% (n=480) un gaisa kustības ātrums 5% (n=493) (5. tabula), jāņem vērā, ka katra gada ietvaros darba vides faktoru mērījumu veidu pieprasījums ir samērā atšķirīgs, salīdzinot pa gadiem. Laika periodā no 2019. gada līdz 2021. gadam mērījumu skaits ir samazinājies, kas saistāms ar COVID-19 pandēmiju un dēļ tās ieviestajiem ierobežojumiem. Kopumā mērījumu praktiskā realizēšana uzņēmumos bija apgrūtināta visās nozarēs, tajā skaitā arī kokapstrādes un mēbeļu ražošanā. Uzņēmumi neatļāva iekļūt savās teritorijās nepiederošām personām, daudzi uzņēmumi strādāja attālināti vai to darbība tika apturēta vispār.

5. tabula. Darba vides riska faktoru mērījumu kopējais skaits un procentuālais sadalījums, 1998.–2021.g.

Darba vietā novērtētie faktori	1998	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Kopā
Apgaismojums	–	3	32	26	23	7	37	316	149	753	341	239	5	7	16	4	–	4	15	12	4	–	1 993
	–	5%	9%	10%	10%	18%	14%	56%	46%	30%	16%	23%	14%	3%	11%	4%	–	8%	14%	8%	1%	–	22%
Plaukstas-rokas vibrācija	–	–	–	3	–	–	9	8	68	42	164	55	4	8	3	7	5	–	2	3	55	44	480
	–	–	–	1%	–	–	3%	1%	21%	2%	8%	5%	11%	4%	2%	7%	3%	–	2%	2%	15%	23%	5%
Visa ķermeņa vibrācija	–	1	24	17	–	–	4	15	3	46	117	65	3	10	1	8	14	2	12	27	19	14	402
	–	2%	7%	7%	–	–	1%	3%	1%	2%	6%	6%	9%	5%	1%	9%	9%	4%	11%	17%	5%	7%	4%
Hroms (kopējais)**	–	1	2	2	1	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	–	2%	1%	1%	0%	–	0%	–	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Mangāns**	–	–	3	2	1	–	3	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	–	–	1%	1%	0%	–	1%	0%	–	–	–	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Metināšanas aerosols	–	–	3	2	1	–	1	3	2	–	2	2	–	1	–	–	2	–	–	1	3	–	23
	–	–	1%	1%	0%	–	0%	1%	1%	–	0%	0%	–	0%	–	–	1%	–	–	1%	1%	–	0.2%
Koksnes putekļi	3	21	58	22	29	6	26	86	25	57	80	50	9	44	13	28	33	8	21	32	83	20	754
	100%	37%	17%	9%	12%	15%	10%	15%	8%	2%	4%	5%	26%	20%	9%	30%	22%	16%	20%	20%	22%	11%	8%
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	12	2	14	1	31

Darba vietā novērtētie faktori	1998	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Kopā
Cita veida putekļi vai azbests (abrazīvie, kvēpu, kokvilnas u.c.)*	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	4%	11%	1%	4%	1%	0.3%
Gaisa relatīvais mitrums	–	4	54	35	47	4	50	1	2	124	118	54	–	1	6	–	–	4	–	6	7	–	517
	–	7%	16%	14%	20%	10%	19%	0%	1%	5%	6%	5%	–	0%	4%	–	–	8%	–	4%	2%	–	6%
Gaisa temperatūra	–	4	54	35	47	4	41	–	–	7	118	54	–	1	6	–	–	4	–	6	7	–	388
	–	7%	16%	14%	20%	10%	15%	–	–	0%	6%	5%	–	0%	4%	–	–	8%	–	4%	2%	–	4%
Gaisa kustības ātrums	–	7	54	34	47	4	31	1	8	111	118	54	–	1	6	–	–	4	–	6	7	–	493
	–	12%	16%	13%	20%	10%	11%	0%	2%	4%	6%	5%	–	0%	4%	–	–	8%	–	4%	2%	–	5%
Troksnis	–	16	60	77	34	14	67	133	64	1354	1022	474	14	94	88	34	56	10	31	53	157	94	3 946
	–	28%	17%	30%	15%	36%	25%	24%	20%	54%	49%	45%	40%	43%	59%	36%	37%	20%	28%	33%	42%	50%	43%
Azbests**	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	–	–	–	–	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Organiskie šķīdinātāji	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	52	10	13	41	12	16	13	15	15	187
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	24%	7%	14%	27%	24%	15%	8%	4%	8%	2%
Kokvilnas putekļi**	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Kopā	3	57	344	255	233	39	270	564	322	2 494	2 080	1 048	35	221	149	94	151	50	109	161	371	188	9 238

Piezīme: – šādi mērījumi attiecīgajā gadā netika veikti vai par šādiem mērījumiem nav pieejama informācija.

*Sadaļas “Cita veida putekļi” mērījumu dati tiek pievienoti sākot ar 2017. gadu.

** Šo faktoru mērījumi ar 2017. gadu tika izņemti no mērījumu datu analīzes, jo šiem mērījumiem ir gadījuma raksturs, kā arī šie riska faktori nav tipiski atbilstošai nozarei (kokapstrādei un mēbeļu ražošanai).

Avots: Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūts

Analizējot 5. tabulā iekļautos darba vides riska faktoru mērījumu rezultātus, jāņem vērā, ka konkrēti veikto mērījumu īpatsvaru ietekmējuši darba devēju atbalsta projekti. Laikā no 2009. gada līdz 2011. gadam atbalsts tika sniegts projekta “Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana nozarēs un uzņēmumos” (Nr. 1DP/1.3.1.3.2./08/IPIA/NVA/002) aktivitātes “*de minimis* atbalsta piešķiršana” ietvaros, tas sniedza iespēju saņemt bezmaksas darba vides novērtēšanu, kas iekļāva fizikālo faktoru mērījumus. Līdz ar to šo faktoru mērījumu skaits nozīmīgi pieauga. Savukārt, kopš 2019. gada darba devējiem ir iespēja piedalīties Eiropas Sociālā fonda projektā „Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” (Nr. 7.3.1.0/16/I/001), kura ietvaros tiek sniegts atbalsts bīstamo nozaru uzņēmumiem un veikti bezmaksas mērījumi (izņemot apgaismojuma un mikroklimata mērījumus). Neskatoties uz to, ka mērījumu īpatsvars parāda nozīmīgas atšķirības dažāda veida mērījumos visā pārskata periodā (1998. – 2021. gads), mērījumu skaits un sadalījums katru gadu ir samērā atšķirīgs arī izplatītākajiem faktoriem: troksnis variē 15%–59%, apgaismojums – 1%–56%, koksnes putekļi – 2%–100%, relatīvais gaisa mitrums – 1%–20% un plaukstas-rokas vibrācija – 1%–23%. Jāatzīmē, ka koksnes putekļi ir nozīmīgs riska faktors nozarē, un šī faktora mērījumi ļauj darba devējiem ne tikai objektīvi izvērtēt situāciju darba vidē kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē, bet arī noteikt veicamo obligāto veselības pārbaužu biežumu. Analizējot visu mērījumu īpatsvara sadalījumu laika periodā no 1998. līdz 2021. gadam, jāņem vērā, ka par organisko šķīdinātāju mērījumiem informācija tiek iekļauta tikai sākot ar 2013. gadu, jo dati par iepriekšējiem periodiem nav pieejami. Kopš 2013. gada veiktie organisko šķīdinātāju mērījumu īpatsvars pa gadiem variē no 4% līdz 27% no mērījumu kopskaita.

Laika periodā no 2017. līdz 2021. gadam kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir veikti 879 mērījumi, visbiežāk tikuši veikti trokšņa, koksnes putekļu un plaukstas-rokas vibrācijas mērījumi.

Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarēs no 9238 novērtētajām darba vietām/procesiem gandrīz pusē gadījumu (n=4484, 49%) darba vides riska faktori neatbilst aroda ekspozīcijas robežvērtībai (turpmāk – AER) vai rekomendējamām normām (

6. tabula). Analizējot veikto mērījumu rezultātus, redzams, ka kopumā visbiežāk AER vai rekomendējamiem lielumiem neatbilst:

- apgaismojums 78% (n=1555);
- gaisa kustības ātrums 71% (n=348);
- metināšanas aerosols 48% (n=11);
- gaisa temperatūra 48% (n=186);
- troksnis 47% (n=1854);
- gaisa relatīvais mitrums 39% (n=201).

Vērtējot apgaismojuma un mikroklimata parametru (temperatūras, relatīvā mitruma, gaisa kustības) atbilstību normatīvajiem lielumiem, jāņem vērā tas, ka par atskaites vērtībām šiem lielumiem tiek ņemti MK noteikumu visbiežāk sastopamie robežlielumi, nevis katrai darba vietai piemērojamā vērtība (atbilstoši darba specifikai). Apgaismojumam tie ir 300 luksi, mikroklimatam tie ir 18°C –24°C, 30%–70% mitrums un 0,1–0,2 m/s gaisa plūsmai.

6. tabula. Darba vides riska faktoru mērījumu skaits, kas neatbilst AER vai rekomendējamiem lielumiem, un procentuālais sadalījums, 1998.–2021.g.

Darba vietā novērtētie faktori	1998	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Kopā
Apgaismojums	–	1	12	15	16	4	21	305	148	703	166	135	2	4	12	1	–	4	5	1	–	–	1555
	–	33%	38%	58%	70%	57%	57%	97%	99%	93%	49%	56%	40%	57%	75%	25%	–	100%	33%	8%	–	–	78%
Plaukstu-rokas vibrācija	–	–	–	1	–	–	–	3	2	1	54	15	–	3	3	3	2	–	–	–	7	4	98
	–	–	–	33%	–	–	0%	38%	3%	2%	33%	27%	0%	38%	100%	43%	40%	–	–	–	13%	9%	20%
Visa ķermeņa vibrācija	–	–	12	6	–	–	–	6	3	–	21	17	–	2	–	1	5	–	1	1	1	2	78
	–	0%	50%	35%	–	–	0%	40%	100%	0%	18%	26%	0%	20%	0%	13%	36%	–	8%	4%	5%	14%	19%
Mangāns**	–	–	1	1	–	–	2	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	–	–	33%	50%	0%	–	67%	100%	–	–	–	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Metināšanas aerosols	–	–	1	1	1	–	–	1	2	–	2	1	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	11
	–	–	33%	50%	100%	–	0%	33%	100%	–	100%	50%	–	0%	–	–	0%	–	–	–	67%	–	48%
Koksnes putekļi	–	2	15	4	9	2	7	7	4	4	14	5	1	3	2	2	2	1	4	1	10	1	100
	0%	10%	26%	18%	31%	33%	27%	8%	16%	7%	18%	10%	11%	7%	15%	7%	6%	17%	19%	3%	12%	5%	13%
Cita veida putekļi vai azbests (abrazīvie, kvēpu, kokvilnas, polimēru u.c.)*	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	2	4	–	7
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	8%	100%	29%	–	23%
Gaisa relatīvais mitrums	–	1	41	14	27	4	39	1	1	38	19	9	–	–	–	–	–	–	–	6	1	–	201
	–	25%	76%	40%	57%	100%	78%	100%	50%	31%	16%	17%	–	0%	0%	–	–	–	–	100%	14%	–	39%
Gaisa temperatūra	–	1	23	18	13	2	9	–	–	1	80	32	–	–	–	–	–	1	–	5	1	–	186
	–	25%	43%	51%	28%	50%	22%	–	–	14%	68%	59%	–	0%	0%	–	–	25%	–	83%	14%	–	48%
Gaisa kustības ātrums	–	3	34	25	24	4	20	–	1	92	97	40	–	–	1	–	–	1	–	–	6	–	348
	–	43%	63%	74%	51%	100%	65%	0%	13%	83%	82%	74%	–	0%	17%	–	–	25%	–	–	86%	–	71%
Troksnis	–	13	42	60	22	8	43	87	37	234	701	320	14	55	44	22	39	6	–	32	46	29	1854
	–	81%	70%	78%	65%	57%	64%	65%	58%	17%	69%	68%	100%	59%	50%	65%	70%	60%	–	60%	29%	31%	47%
Organiskie šķīdinātāji	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	5	5	3	–	5	12	3	4	4	41
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	10%	50%	23%	–	42%	75%	23%	27%	27%	22%
Kopā	0	21	181	145	112	24	141	411	198	1 073	1 154	574	17	72	67	32	48	18	23	51	82	40	4484
	0%	37%	53%	57%	48%	62%	52%	73%	61%	43%	55%	55%	49%	33%	45%	34%	32%	36%	21%	32%	22%	21%	49%

Piezīme: – mērījumi nepārsniedz robežvērtības/atbilst rekomendējamiem lielumiem; šādi mērījumi attiecīgajā gadā netika veikti; par šādiem mērījumiem nav pieejama informācija.

**Sadaļas “Cita veida putekļi” mērījumu dati tiek pievienoti sākot ar 2017. gadu.*

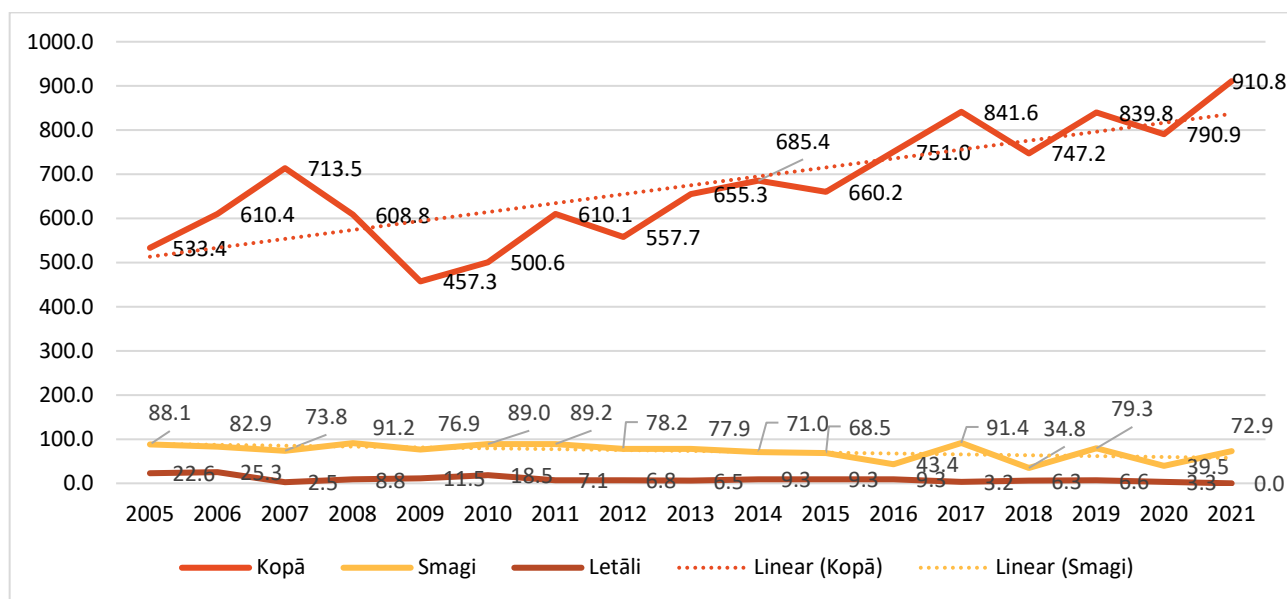
*** Šo faktoru mērījumi ar 2017. gadu tika izņemti no mērījumu datu analīzes, jo šiem mērījumiem ir gadījuma raksturs, kā arī šie riska faktori nav tipiski atbilstošai nozarei (kokapstrādei un mēbeļu ražošanai).*

Avots: Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūts

Nelaiemes gadījumu darbā analīze kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē

Iepriekšējā pētījumā NG analīzei izmantotie dati par laika posmu no 2002. gada līdz 2016. gadam aprēķināti, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) datus par aizņemto darba vietu skaitu (algotu darbavietu skaits, kurās personas pieņemtas darbā). Ņemot vērā, ka šādi dati par jaunāko periodu nav pieejami un lai dati būtu korekti salīdzināmi, pētnieki pieņēma lēmumu pārrēķināt datus par visu periodu, izmantojot nodarbināto skaitu kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē. 1. un 2. attēlā dati pieejami no 2008. gada, jo no CSP datu bāzes dati par nodarbinātajiem valstī pieejami no 2008. gada.

1. attēls. Kopējais smago un letālo NG skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem, 2005.–2021.g.

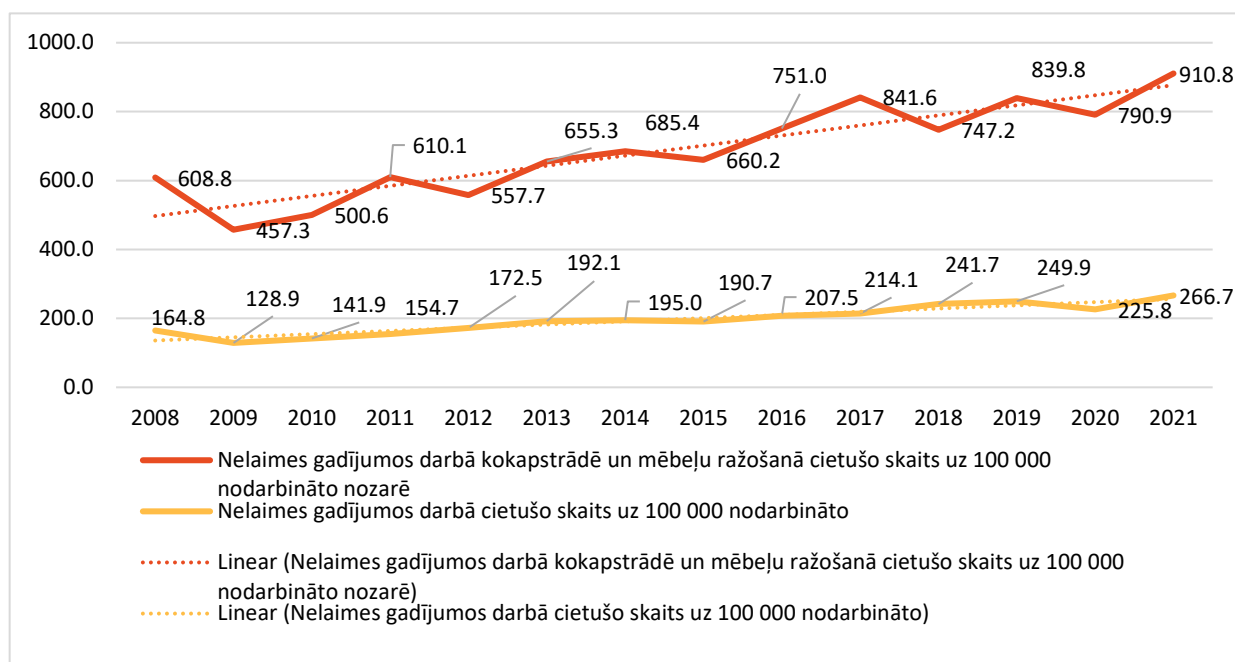

Avots: VDI, CSP, autoru aprēķini

Ja kopējam NG darbā cietušo skaitam uz 100 000 nodarbinātajiem kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir stabila pieaugoša tendence, tad smagajiem un letālajiem NG ir tendence mazināties (1.attēls). Lai gan pa gadiem kopējais NG darbā skaits uz 100 000 nodarbinātajiem ir svārstīgs, tomēr pieaugošā tendence novērojama no 2009. gada. Pārskata periodā augstākais NG darbā skaits reģistrēts 2021. gadā – 910,8 NG uz 100 000 nodarbinātajiem nozarē. No vienas puses šāds pieaugums saistāms ar labāku darbā notikušu NG reģistrēšanu, tomēr to nevar uzskatīt par vienīgo iespējamo iemeslu, jo šī pētījuma ietvaros veikto darba devēju un nodarbināto aptauju rezultāti liecina, ka respondentu īpatsvars, kuru uzņēmumos ir noticis NG, ir pieaudzis salīdzinājumā ar 2018. gadu (sīkāk skatīt tālāk).

Ja salīdzina NG darbā cietušo skaitu kokapstrādes un mēbeļu apstrādes nozarē ar vidējo situāciju valstī, tad redzams, ka pārskata periodā visos gados NG skaits ir bijis lielāks nekā vidēji Latvijā, turklāt pieauguma tendence nozarē ir bijusi straujāka nekā vidēji Latvijā (2.attēls). Abās analizētajās grupās augstākie rādītāji konstatēti 2021. gadā, kad vidēji valstī reģistrēti 266,7 NG uz 100 000 nodarbinātajiem, bet nozarē – 910,8 NG uz 100 000 nodarbinātajiem, kas ir 3,4 reizes vairāk kā valstī. Laika posmā no 2008. līdz 2021. gadam vidējais NG darbā cietušo skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir 686,9 NG, bet valstī – 196,2 NG uz 100 000 nodarbināto, un tas nozīmē, ka šajā nozarē risks ciest NG darbā ir aptuveni 3,5 reizes augstāks nekā vidēji valstī.

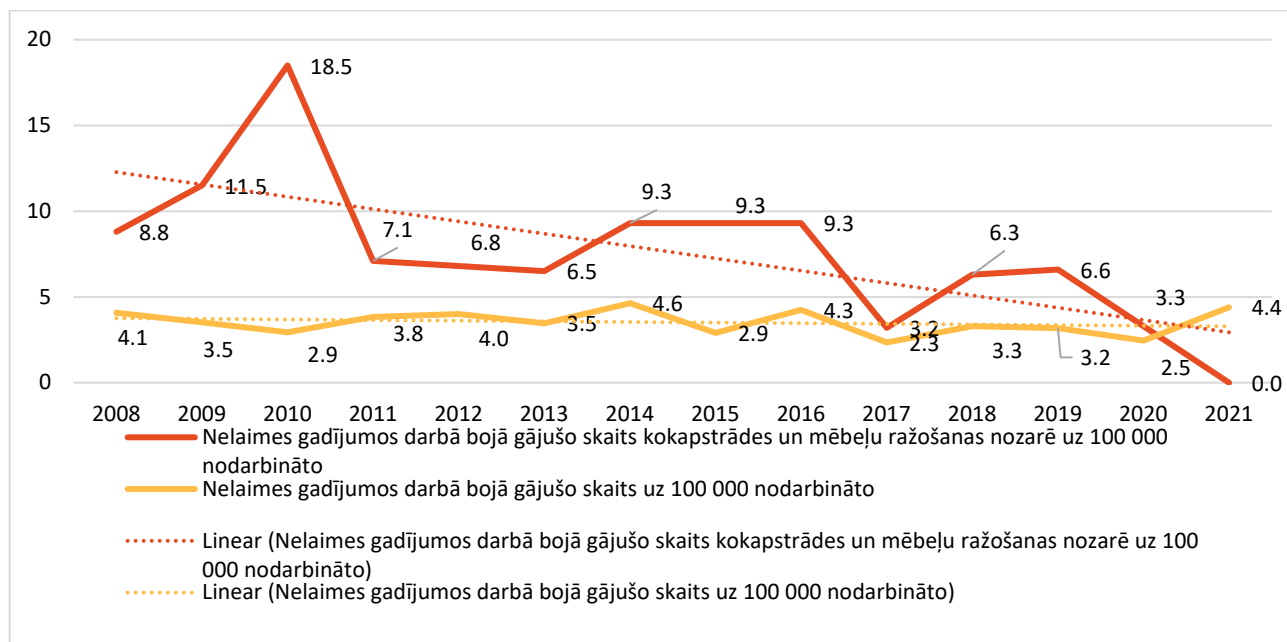
2.attēls. Nelaiemes gadījumos darbā cietušo skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē uz 100 000 nodarbinātajiem un vidēji valstī, 2008.–2021.g.

Avots: VDI, CSP, autoru aprēķini

Kopumā arī NG darbā bojā gājušo skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē (3. attēls) ir augstāks kā vidēji valstī. Laika posmā no 2008. gada līdz 2021. gadam kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē vidēji reģistrēti 7,6 letālie NG uz 100 000 nodarbinātajiem, bet valstī – 3,5 letālie NG uz 100 000 nodarbinātajiem, kas ir 2,1 reizes mazāk kā nozarē. Augstākais letālo NG darbā skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē bija 2010. gadā, kad reģistrēti 18,5 NG uz 100 000 nodarbinātajiem nozarē (šajā gadā Latvijā kopumā tika reģistrēti 2,9 letālie NG uz 100 000 nodarbinātajiem, kas ir 6,4 reizes mazāk kā nozarē), tomēr būtiski ir uzsvērt kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē raksturīgo tendenci – letālais NG skaits samazinās, un 2021. gadā šajā nozarē netika reģistrēts neviens letāls NG darbā.

3.attēls. Nelaiemes gadījumos darbā bojā gājušo skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē un vidēji Latvijā uz 100 000 nodarbinātajiem, 2008.–2021.g.

Avots: VDI, CSP, autoru aprēķini

Darba devēju aptauja

2022. gadā 12,7% no darba devējiem kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē apgalvoja, ka pēdējo 3 gadu laikā ir notikuši NG darbā (2018. gadā – 7,0%, 2013. gadā – 9,9%, 2010. gadā – 8,0%, 2006. gadā – 14,5%). Analizējot situāciju dinamikā, jāsecina, ka šādu darba devēju īpatsvars ir ļoti mainīgs, bet 2022. gadā konstatēts otrais augstākais rādītājs pētījumu DARL veikšanas laikā. Turklāt šis rādītājs ir augstāks nekā vidēji Latvijā (3,6%).

2022. gadā 68,8% no aptaujātajiem darba devējiem kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē norādīja, ka par notikušo NG paziņoja VDI. Lai gan šis rādītājs ir labāks nekā 2018. gadā, tomēr kopumā šādi rezultāti balstīti uz mazu respondentu skaitu un tāpēc vērtējami piesardzīgi (2018. gadā – 38,9%, 2013. gadā – 87,9%, 2010. gadā – 87,6%). Tiešās izmaksas, kas radušās pēc NG darbā, tika aprēķinātas vēl retāk (53,7%), kad vēl mazāks respondentu īpatsvars norāda, ka NG līdz galam izmeklēts atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Kopumā šādi pētījuma rezultāti liecina, ka patiesais NG skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir daudz augstāks nekā tiek reģistrēts VDI.

2022. gadā kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē aptaujātie darba devēji apgalvoja, ka NG darbā izraisīja:

- darba aizsardzības prasību neievērošana gan no nodarbināto puses, gan trūkumi darba organizācijā – 8,4% (2018. gadā – 27,8%, 2013. gadā – 0,0%, 2010. gadā – 5,7%, 2006. gadā – 10,0%);
- tas, ka nodarbinātie neievēroja darba aizsardzības prasības – 79,2% (2018. gadā 72,2%, 2013. gadā – 100%, 2010. gadā – 94,3%, 2006. gadā – 76,3%);
- no darba devēja un nodarbinātajiem neatkarīgi apstākļi – 18,5%.

Lai novērstu šādu NG iespējamību darba vidē, darba devējiem ir jāveic darba aizsardzības pasākumi. 2018. gadā respondenti norāda, ka pēc NG:

- tika veikta nodarbināto papildu instruktāža, apmācība – 66,1% (2018. gadā – 100,0%, 2013. gadā – 56,0%, 2010. gadā – 87,6%, 2006. gadā – 82,7%);

- tika veikta aprīkojuma nomaiņa vai uzlabošana – 28,9% (2018. gadā – 0,0%, 2013. gadā – 0,0%, 2010. gadā – 45,3%, 2006. gadā – 17,2%).
- tika pārveidota darba organizācija – 27,9% (2018. gadā – 0,0%, 2013. gadā – 20,3%, 2010. gadā – 0,0%, 2006. gadā – 17,5%);
- tika nodrošināti papildus individuālie aizsardzības līdzekļi – 3,4% (2018. gadā – 38,6%, 2013. gadā – 0%, 2010. gadā – 0%, 2006. gadā – 31,3%);
- tika veikti citi pasākumi – 8,7% (2018. gadā – 10,3%, 2013. gadā – 0%, 2010. gadā – 0%, 2006. gadā – 10,2%).

Nodarbināto aptauja

Nodarbinātajiem aptaujas laikā tika uzdots jautājums, vai viņu uzņēmumā pēdējo 3 gadu laikā ir bijis kāds ar darbu saistīts NG. 2022. gadā 32,9% aptaujāto no kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares ir atzīmējuši, ka viņu uzņēmumos šādi NG ir notikuši (2018. gadā – 24,0%, 2013. gadā – 33,1%, 2010. gadā – 33,2%, 2006. gadā – 42,4%), kas ir pieaugums salīdzinājumā ar 2018. gadu.

2022. gadā 75,4% nodarbināto kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē apgalvo, ka visi notikušie NG tika izmeklēti, kas ir nedaudz zemāks rādītājs nekā 2018. gada nodarbināto aptaujā (2018. gadā – 79,3%, 2013. gadā – 88,9%, 2010. gadā – 70,9%, 2006. gadā – 52,8%). Atšķirībā no 2018. gada, kad neviens no nodarbinātajiem nenorāda, ka tikai daži no NG tika izmeklēti, 2022. gadā šādu atbildi izvēlējās 6,2% respondentu (2013. gadā – 3,8%, 2010. gadā – 1,7%, 2006. gadā – 3,5%).

2022. gadā, līdzīgi kā 2018. gadā kā biežākais NG iemesls kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē minēts tas, ka nodarbinātie neievēroja darba drošības prasības, turklāt šādi domājušu respondentu īpatsvars ir būtiski pieaudzis (2022. gadā – 72,0%, 2018. gadā – 52,4%, 2013. gadā – 48,9%, 2010. gadā – 76,4%, 2006. gadā – 53,1%). Citi NG cēloņi, ko 2022. gada aptaujā minējuši nodarbinātie ir:

- darba drošības prasību neievērošana gan no nodarbināto puses, gan trūkumi darba organizācijā (2022. gadā – 5,7%, 2018. gadā – 18,1%, 2013. gadā – 21,2%, 2010. gadā – 2,9%, 2006. gadā – 20,1%);
- trūkumi darba organizācijā (2022. gadā – 10,2%, 2018. gadā – 13,7%, 2013. gadā – 0,0%, 2010. gadā – 0,0%, 2006. gadā – 5,6%);
- no darba devēja un nodarbinātā neatkarīgi apstākļi (2022. gadā – 5,7%, 2018. gadā – 17,9%, 2013. gadā – 18,6%, 2010. gadā – 20,3%, 2006. gadā – 12,3%).

Nodarbinātajiem tika uzdots jautājums par pasākumiem, ko darba devēji ir veikuši pēc darbā notikušā NG. Līdzīgi kā citās nozarēs un darba devēju aptaujā, visbiežāk nodarbinātie minēja, ka notika nodarbināto instruktāža un apmācība. Ja 2013. un 2018. gadā respondentu īpatsvars, kas bija minējuši šos pasākumus, bija samazinājies, tad 2022. gadā šis īpatsvars atkal ir pieaudzis (2022. gadā – 66,8%, 2018. gadā – 38,7%, 2013. gadā – 44,9%, 2010. gadā – 87,0%, 2006. gadā – 51,9%). Citi pasākumi, ko 2022. gadā ir minējušie aptaujātie nodarbinātie, ir:

- aprīkojuma nomaiņa vai uzlabošana – 20,5% (2018. gadā – 27,0%, 2013. gadā – 29,3%, 2010. gadā – 8,0%, 2006. gadā – 20,6%);
- pārveidota darba organizācija – 2,6% (2018. gadā – 22,6%, 2013. gadā – 8,7%, 2010. gada: 0,0%, 2006. gadā – 7,1%);
- citi pasākumi – 8,2% (2018. gadā – 8,9%, 2010. gadā – 2,3%, 2006. gadā – 3,6%).

Pozitīvi uzsverami pētījuma rezultāti, kas liecina, ka gandrīz uz pusi samazinājies to respondentu īpatsvars, kas apgalvoja, ka pēc NG nekādi pasākumi netika veikti (2022. gadā – 8,2%, 2018. gadā – 16,2%, 2013. gadā – 29,4%, 2010. gadā – 0,8%, 2006. gadā – 30,5%).

Nodarbināto veselības traucējumi un arodslimības kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē

Nodarbināto aptauja

Nodarbinātajiem aptaujas laikā tika uzdots jautājums, vai viņiem ir kādi veselības traucējumi, kuru cēlonis ir darba vidē esošie kaitīgie faktori. Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbinātie šādus veselības traucējumus 2022. gadā ir minējuši biežāk nekā vidēji Latvijā, turklāt dinamiskā novērojams šādu respondentu īpatsvara pieaugums:

- kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē: 2022. gadā – 24,7%, 2018. gadā – 20,5%;
- vidēji Latvijā: 2022. gadā – 18,2%, 2018. gadā – 12,7%.

Attiecībā uz slimošanu un oficiālo darbnespējas lapu (slimības lapu) izmantošanu pēdējā gada laikā, nodarbinātajiem tika uzdots jautājums, kuras no aptaujā piedāvātajām situācijām saistībā ar slimošanu pēdējā gada laikā attiecas uz viņiem. 2022. gadā novērojams, ka situācija kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir līdzīga situācijai vidēji Latvijā, attiecībā par slimošanu pēdējā gada laikā:

- kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē: 2022. gadā – 47,1%;
- vidēji Latvijā: 2022. gadā – 48,9%.

Arī situācija attiecībā uz nodarbināto īpatsvaru, kas ir slimojuši, nenoformējot oficiālu darbnespējas lapu, kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir līdzīga situācijai, kas novērojama vidēji Latvijā:

- kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē: 2022. gadā – 5,7%;
- vidēji Latvijā: 2022. gadā – 5,8%.

2022. gada aptaujas dati liecina, ka kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nodarbināto īpatsvars, kas ir slimojuši, bet slimi gājuši uz darbu (strādājuši), ir mazāks nekā kā vidēji Latvijā:

- kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē: 2022. gadā – 1,0%;
- vidēji Latvijā: 2022. gadā – 2,9%.

Šajā nozarē nodarbināto īpatsvars, kas 2022. gada aptaujā norādījuši, ka pēdējā gada laikā nav slimojuši ir lielāks kā vidēji Latvijā, kas :

- kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē: 2022. gadā – 48,7%;
- vidēji Latvijā: 2022. gadā – 43,6%.

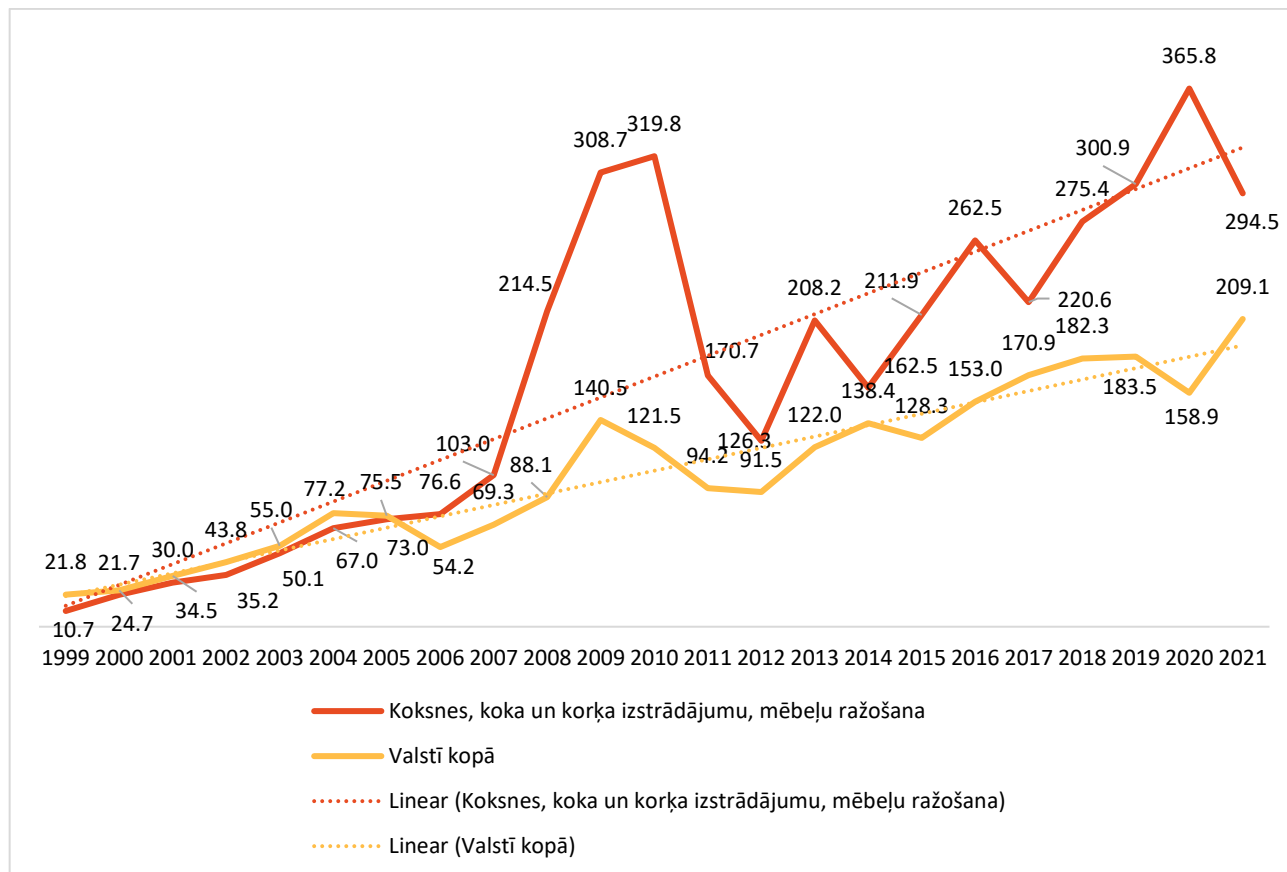
Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē nav viena konkrēta biežākā iemesla, kāpēc netika noformēta slimības lapa. Kopumā ir minēti šādi iemesli – bija iespējams samainīties ar kolēģiem, nebija nepieciešamības / darbu iespējams paveikt vēlāk (26,0%), sarežģīti apmeklēt ģimenes ārstu (nav pieejams, liela rinda) (14,8%), darba devējs saglabā darbu īslaicīgas darbnespējas gadījumā (iespējams sarunāt pāris brīvas dienas) (29,6%), iespējams daba pienākumus veikt attālināti mājās (26,0%), citi iemesli (29,5%).

Arodslimības

Kopš 2006. gada koksnes, koka un korķa izstrādājumu un mēbeļu ražošanā ik gadu tiek pirmreizēji reģistrēti vairāk arodslimnieku nekā valstī vidēji kopā, turklāt nozarē novērojams straujāks arodslimību skaita pieaugums nekā vidēji Latvijā. Neskatoties uz to, ka citās nozarēs (skatīt 2022. gada pētījuma DARL tematiskos pielikumus) COVID-19 pandēmijas ierobežojošo apstākļu dēļ 2020. gadā bija zemāka reģistrēto arodslimnieku un arodslimību izplatība, koksnes, koka un korķa izstrādājumu un mēbeļu ražošanā 2020. gadā sasniegts visu laiku augstākais pirmreizēji reģistrēto arodslimību skaits – 365,8 arodslimnieki uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem (4.attēls). Ja 15 gadus atpakaļ – 2007. gadā tika reģistrēti 103,0 arodslimnieki, tad 2021. gadā jau tuvu 300 arodslimniekiem uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem, kas ir aptuveni 3 reizes vairāk. Pieaug arī reģistrēto arodslimību skaits vienam arodslimniekam. Ja 2017. gadā koksnes, koka un korķa izstrādājumu un mēbeļu

ražošanā nodarbinātajiem tika reģistrētas vidēji 4,0 arodslimības, tad 2021. gadā jau 5,2 (valstī attiecīgi 2017. gadā vidēji 3,8 arodslimības, 2021. gadā – 4,8).

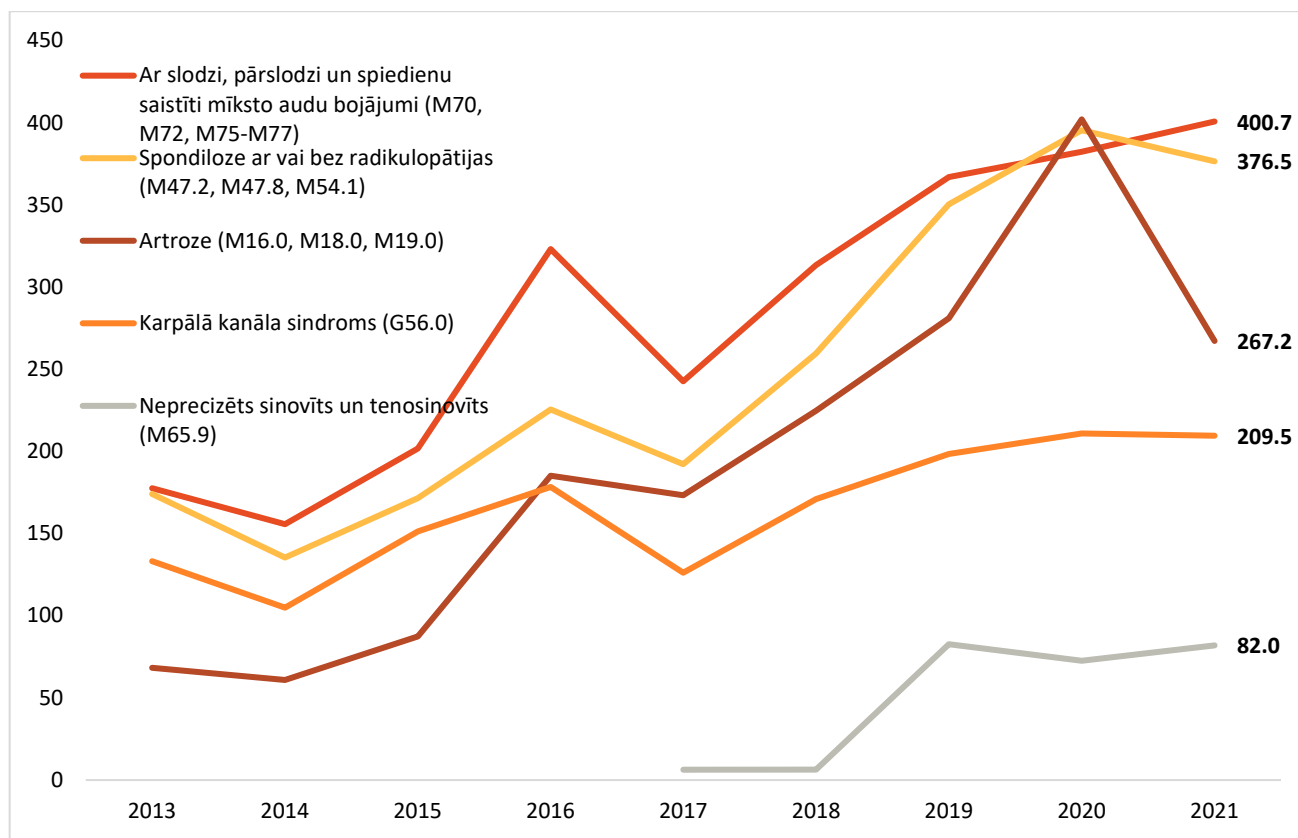
4. attēls. Pirmreizēji reģistrēto arodslimnieku skaita dinamika koksnes, koka un korķa izstrādājumu un mēbeļu ražošanā salīdzinājumā ar kopējo reģistrēto arodslimnieku skaitu uz 100 000 nodarbināto, 1999.–2021.g.

Datu avots: Slimību profilakses un kontroles centrs: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs; CSP: Nodarbinātie pēc saimniecisko darbību veidu grupas (NACE 2.red.), autoru aprēķini

Laika periodā no 2013. līdz 2021. gadam koksnes, koka un korķa izstrādājumu un mēbeļu ražošanā nodarbinātajiem visbiežāk diagnosticēti ar slodzi, pārslogu un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi, turklāt 2021. gadā sasniegts visu laiku augstākais pirmreizēji reģistrētais šo gadījumu skaits – 400,7 arodslimības uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem (5.attēls). Ar slodzi, pārslogu un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi ir izplatīti arī citās nozarēs. 2021.gadā valstī vidēji reģistrēti 290,0 gadījumi uz 100 000 nodarbināto. Sīkāk ar izplatītākajām katras nozares arodslimībām var iepazīties nozaru pielikumos un pielikumā “Arodslimības”. Nākamās biežāk diagnosticētās slimības ir spondilozes ar vai bez radikulopātijām – 2021. gadā reģistrēti 376,5 arodslimības gadījumi uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem. Nozarē izplatīti ir arī artrožu gadījumi – 2020. gadā sasniegts augstākais līdz šim reģistrētais gadījumu skaits (402,0 gadījumi uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem). Vēl starp biežākajām diagnozēm nozarē ir arī karpālā kanāla sindroms un neprecizēts sinovīts un tenosinovīts, 2021. gadā sasniedzot attiecīgi 209,5 un 82,0 pirmreizēji reģistrētus gadījumus uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem.

5. attēls. Izplatītāko arodslimību biežuma sadalījums dinamikā uz 100 000 nodarbinātajiem koksnes, koka un korķa izstrādājumu un mēbeļu ražošanā, 2013.–2021.g.

Piezīme: Uzskatāmības dēļ grafikā attēlotas 5 izplatītākās diagnozes

Datu avots: Slimību profilakses un kontroles centrs: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs; CSP: Nodarbinātie pēc saimniecisko darbību veidu grupas (NACE 2.red.), autoru aprēķini

Koksnes, koka un korķa izstrādājumu un mēbeļu ražošanā izplatītākās diagnozes laika gaitā ir mainījušās. Šobrīd starp biežākajām diagnozēm vairs nav citas precizētas hroniskas obstruktīvas plaušu slimības (J44.8), toties biežāk reģistrētas citas, iepriekš nozarē neregistrētas diagnozes. Pēdējos gados būtiski pieaugusi neprecizētu sinovītu un tenosinovītu izplatība – 2021. gadā reģistrēti jau 82,0 gadījumi uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem. Tas varētu būt skaidrojams ar labāku diagnostikas metožu izmantošanu balsta un kustību sistēmas slimību diagnostikā (piemēram, ultrasonogrāfijas metodes izmantošanu mīksto audu izmeklēšanā). Agrīni diagnosticējot šīs slimības, samazinās iespēja attīstīties dziļākiem audu bojājumiem. Pieaug arī citas precizētas polineuropātijas un elkoņa nerva pataloģijas gadījumu skaits, attiecīgi 2021. gadā reģistrēti 60,7 un 30,4 gadījumi uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem (7.tabula). Kopumā tas liecina, ka pakāpeniski samazinās putekļu izraisīto arodslimību skaits un to diagnostika, bet pieaug pārslodžu izraisīto veselības traucējumu skaits, tāpēc arvien lielāka uzmanība jāvelta ergonomisko darba apstākļu uzlabošanai nozarē.

Ar izplatītākajām diagnozēm no 1997. līdz 2012. gadam koksnes, koka un korķa izstrādājumu un mēbeļu ražošanā var iepazīties iepriekšējo gadu pielikumos.

7. tabula. Izplatītāko arodslimību biežuma sadalījums koksnes, koka un korķa izstrādājumu un mēbeļu ražošanā pa gadiem uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem, 2013.–2021.g.

Gads	Ar slodzi, pārslodzi un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi (M70, M72, M75–M77)	Spondilozē ar vai bez radikulopātijas (M47.2, M47.8, M54.1)	Artroze (M16.0, M18.0, M19.0)	Karpālā kanāla sindroms (G56.0)	Neprecizēts sinovīts un tenosinovīts (M65.9.)	Citas precizētas polineiropātijas (G62.8)	Vibrācijas ietekme (T75.2)	Elkoņa nerva patoloģija (G56.2)	Trokšņa ietekme uz iekšējo ausi (H83.3)
2013	177,5	174	68,3	133,1	*	*	6,8	*	27,3
2014	155,7	135,4	60,9	104,9	*	*	20,3	*	23,7
2015	201,8	171,5	87,4	151,3	*	*	6,7	*	33,6
2016	323,1	225,5	185,1	178,4	*	*	20,2	*	37,0
2017	242,7	192,3	173,4	126,1	6,3	25,2	18,9	12,6	31,5
2018	313,4	259,6	224,8	171,0	6,3	6,3	9,5	9,5	44,3
2019	367,0	350,5	281,0	198,4	82,7	39,7	36,4	26,4	36,4
2020	382,3	395,5	402,0	210,9	72,5	52,7	36,2	36,2	39,5
2021	400,7	376,5	267,2	209,5	82,0	60,7	42,5	30,4	18,2

Piezīme: *Iepriekšējā pielikumā dati par šo periodu nav apskatīti

Datu avots: Slimību profilakses un kontroles centrs: Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs; CSP: Nodarbinātie pēc saimniecisko darbību veidu grupas (NACE 2.red.), autoru aprēķini

Secinājumi

1. 2022. gada darba devēju aptaujas rezultāti liecina, ka turpina pieaugt to kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares darba devēju īpatsvars, kuri uzskata, ka viņiem nav traucēkļu darba aizsardzības pasākumu īstenošanai (2022. gadā – 56,4%, 2018. gadā – 51,8%, 2013. gadā – 30,6%, 2010. gadā – 23,5%, 2006. gadā – 32,8%). Tai pašā laikā būtiski ir uzsvērt, ka šajā respondentu grupā ietilpst gan tie darba devēji, kuri īsteno visas prasības un viņiem patiesi nav traucēkļu pasākumu īstenošanai, gan tie, kuri uzskata, ka nekādi darba aizsardzības pasākumi viņu uzņēmumā nav nepieciešamai un tāpēc viņiem arī nav traucēkļu šo pasākumu īstenošanai. Saskaņā ar darba devēju domām, 2022. gadā trīs nozīmīgākie kavēkļi ir līdzekļu trūkums (2022. gadā – 24,3%), laika trūkums (2022. gadā – 5,3%) un darbinieku skaita samazināšanās, darba apjoma samazināšanās (4,5%).
2. Lai gan 2022. gadā šīs nozares darba devēju izpratne par darba aizsardzību ir labāka nekā vidēji Latvijā, tomēr dinamikā tā nav turpinājusi uzlaboties – aptaujas laikā pieaudzis tādu respondentu īpatsvars, kas uzskata, ka neviens nodarbinātais viņu vadītajā uzņēmumā nav pakļauts kaitīgajiem darba vides riska faktoriem (2022. gadā – 15,3%, 2018. gadā – 9,5%, 2013. gadā – 19,3%, 2010. gadā – 9,7%, 2006. gadā – 22,1%).
3. Lielāko daļu darba aizsardzības pasākumu, kuros ieguldīti finansiālie līdzekļi, kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares darba devēji minējuši biežāk nekā vidēji Latvijā, tomēr jāuzsver, ka atšķirība konstatējama tieši pasākumos, kas nav reglamentēti ar normatīvo aktu prasībām, piemēram, nodarbināto informēšanas kampaņas par veselīgu dzīves veidu (piemēram, par veselīgu uzturu, smēķēšanas ietekmi uz veselību u.tml.).
4. Ja salīdzina NG darbā cietušo skaitu kokapstrādes un mēbeļu apstrādes nozarē ar vidējo situāciju valstī, tad redzams, ka pārskata periodā visos gados NG skaits ir bijis lielāks nekā vidēji Latvijā, turklāt pieauguma tendence nozarē ir bijusi straujāka nekā vidēji Latvijā. No vienas puses šāds pieaugums saistāms ar labāku darbā notikušu NG reģistrēšanu, tomēr to nevar uzskatīt par vienīgo iespējamo iemeslu, jo šī pētījuma ietvaros veikto darba devēju un nodarbināto aptauju rezultāti liecina, ka respondentu īpatsvars, kuru uzņēmumos ir noticis NG, ir pieaudzis salīdzinājumā ar 2018. gadu.
5. NG darbā bojā gājušo skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē ir augstāks kā vidēji valstī. Laika posmā no 2008. gada līdz 2021. gadam kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē vidējie reģistrēti 7,6 letālie NG uz 100 000 nodarbinātajiem, bet valstī – 3,5 letālie NG uz 100 000 nodarbinātajiem, kas ir 2,1 reizes mazāk kā nozarē, tomēr būtiski ir uzsvērt kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē raksturīgo tendenci – letālais NG skaits samazinās, un 2021. gadā šajā nozarē netika reģistrēts neviens letāls NG darbā.
6. Kopš 2006. gada koksnes, koka un korķa izstrādājumu un mēbeļu ražošanā ik gadu pirmreizēji tiek reģistrēti 1,2 – 2,6 reizes vairāk arodslimnieku nekā valstī vidēji kopā attiecīgajā gadā (rēķinot uz 100 000 nodarbinātajiem). Nozarē visbiežāk tiek diagnosticēti ar slodzi, pārslogu un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi, spondiloze ar vai bez radikulopātijas un artroze. 2021. gadā vienam arodslimniekam no šīs nozares tika reģistrētas vidēji 5,2 arodslimības (valstī vidēji 4,8).
7. Darba vides riska faktoru mērījumu skaits kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē pa gadiem ir mainīgs, kas ir atkarīgs gan no mērījumu pieprasījuma no uzņēmumiem, gan no atbalsta projektiem, kuru ietvaros ir iespēja veikt bezmaksas mērījumus, gan no samazinājuma, ko radīja COVID-19 pandēmija un epidemioloģiskie ierobežojumi. Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē kopumā visbiežāk tiek veikti trokšņa, apgaismojuma, koksnes putekļu, plaukstas-rokas vibrācijas un mikroklimata parametru mērījumi. Savukārt visbiežāk AER vai rekomendējamiem lielumiem neatbilst apgaismojums, metināšanas aerosols, mikroklimata parametri un troksnis.

Ieteikumi

Ieteikumi no pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2017–2018” un to realizācija

Ieteikums

Šī pētījuma rezultāti un VDI 2016. gadā veiktās tematiskās pārbaudes rezultāti liecina, ka daudzos kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumos netiek ievērotas darba aizsardzības prasības vai darba vides iekšējā uzraudzība tiek veikta formāli. Tematiskajās pārbaudēs būtiskākie pārkāpumi bija saistīti ar iekārtu nedrošu lietošanu, kā arī nenodrošinātām obligātajām veselības pārbaudēm, tāpēc nepieciešams turpināt veikt tematiskās pārbaudes nozares uzņēmumos, īpaši pievēršot uzmanību darba aizsardzības pasākumu (piemēram, darba vietu ergonomikas, aprikojuma apkopes, obligāto veselības pārbažu) nodrošināšanai. Lai palīdzētu nozares uzņēmumiem sagatavoties pārbaudēm, nepieciešams izplatīt VDI sagatavotos paškontroles jautājumus, piemēram, ar sociālo partneru (Latvijas Kokrūpniecības federācijas, Latvijas Darba devēju konfederācijas u.c.) palīdzību. Turklāt, lai uzlabotu lietotāju pieredzi, iespējams šos materiālus testa formā ievietot vietnē www.stradavesels.lv. Tests varētu būt līdzīgs kā jau pieejamie paškontroles jautājumi būvniecībā. Gadījumā, ja uzņēmumam būtu kādi trūkumi attiecībā uz kādu no jautājumiem (piemēram, drošības zīmju izvietojumu), testa rezultātos būtu norādīti gan atbilstošie normatīvie akti, gan praktiski ieteikumi par nepieciešamajiem uzlabojumiem.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Ieteikums ir īstenots. VDI ir veikusi tematiskās pārbaudes kokapstrādes uzņēmumos 2020. gadā¹. VDI mājaslapā ir ievietota paškontroles veidlapa kokapstrādes uzņēmumiem², bet www.stradavesels.lv ir izveidots zināšanu pārbaudes rīks kokapstrādes nozarei³. Tomēr, ņemot vērā, ka nozarē saslimstība ar balsta un kustības sistēmas slimībām ir augstāka kā vidēji Latvijā un salīdzinoši maz veikti ķīmisko vielu un putekļu mērījumi, ieteicams arī turpmāk veikt tematiskās pārbaudes šajā nozarē, uzmanību fokusējot uz nodarbināto veselības jautājumiem un preventīvajiem pasākumiem, kas būtu vērsti uz veselības saglabāšanu.

Ieteikums

Ņemot vērā strauju ar ergonomisko riska faktoru saistītu arodslimību pieaugumu kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē, nepieciešams turpināt darba devēju informēšanu un apmācību par šo riska faktoru novērtēšanu, veselīgas darbavietas iekārtošanu un tās ietekmi uz uzņēmējdarbību ilgtermiņā, rīkojot gan nozarei specifiskus seminārus, gan sniedzot konsultācijas tematisko pārbažu ietvaros.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Nozarē nav īstenoti specifiski semināri par ergonomiku. Ņemot vērā pieejamo informāciju par VDI veiktajām tematiskajām pārbaudēm, kuras veiktas kokapstrādē, arī šo pārbažu ietvaros ergonomikai netiek pievērsta pietiekama uzmanība. Tā piemēram, 2020. gada februārī un martā VDI organizēja “tematiskā pārbaude

¹ Valsts darba inspekcija. 2020. gada darbības pārskats. Pieejams: <https://www.vdi.gov.lv/lv/media/1970/download?attachment>, skatīts 10.01.2023.

² Paškontroles veidlapa kokapstrādes uzņēmumiem. Pieejams: <https://www.vdi.gov.lv/lv/kokapstradei>, skatīts 12.02.2023.

³ Zināšanu pārbaudes rīks kokapstrādei. Pieejams: <http://stradavesels.lv/lineals/140817-kokapstradei/>, skatīts 15.01.2023.

kokapstrādes uzņēmumos, kuros pēdējo trīs gadu periodā notikuši smagi un letāli nelaimes gadījumi darbā, jo datu analīze liecina, ka kokapstrādē saglabājas augsts smago un letālo nelaimes gadījumu darbā skaits.” Tādējādi secināms, ka tematiskās pārbaudes mērķis bija samazināt nozarē notikušo nelaimes gadījumu skaitu, nevis pārbaudīt ergonomiskos darba apstākļus vai sniegt padomus par ergonomikas uzlabošanu šajā nozarē. Arī paškontroles veidlapa, kas paredzēta kokapstrādes uzņēmumiem² un kura ir balstīta uz veidlapu, kas tiek izmantota apsekojumu laikā, satur tikai vienu ar ergonomiku saistītu jautājumu – par smagumu pārvietošanas palīgīdzekļiem. Līdz ar to ieteikums nav pilnībā ieviests, un ir aktuāls. Ieteicams rīkot seminārus pat pa sīkākām slimību grupām, kas raksturīgas nozarē, skaidrojot arī nozarē specifiskus preventīvos pasākumus.

Ieteikums

Lai veicinātu laboratorisko mērījumu veikšanu, būtu nepieciešams izplatīt informāciju sociālajos tīklos un ar sociālo partneru (Latvijas Meža nozares arodbiedrības, Latvijas Darba devēju konfederācijas u.c.) palīdzību par laboratorisko mērījumu veikšanas iespējām (piemēram, projekta “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” (Nr. 7.3.1.0/16/l/001) ietvaros). Sociālo partneru līdzdalība šajā aktivitātē nozīmētu to, ka viņi ar sev pieejamo kontaktu (nozares uzņēmumu u.tml.) palīdzību izplata šādu informāciju mērķauditorijai – nozares darba devējiem. Informējot par šādiem darba aizsardzības pasākumiem, nepieciešams skaidrot, kāda ir to nozīme darba vides iekšējā uzraudzībā un kā šādi pasākumi ietekmē uzņēmējdarbību kopumā. Tāpat jānorāda, kādi vēl darba aizsardzības pasākumi ir veicami uzņēmumā pirms un pēc laboratoriskajiem mērījumiem (darba vides riska novērtējuma ietvaros u.tml.).

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Ieteikums ir daļēji īstenots, jo VDI un RSU DDVVI sociālo tīklu kontos salīdzinoši regulāri tiek publicēta informācija par iespējām pieteikties atbalstam, kas tiek sniegts ESF projekta “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” (Nr. 7.3.1.0/16/l/001) ietvaros. Tomēr ar šajā pētījumā izmantotajām metodēm nav iespējams novērtēt, vai nozaru sociālie partneri ir bijuši iesaistīti informācijas izplatīšanā. Tajā pašā laikā jānorāda, ka pētījuma rezultāti liecina, ka kokapstrādē mērījumu veikšana nav pietiekama, lai kvalitatīvi novērtētu uzņēmumos esošos darba vides riska faktorus.

Ieteikums

Būtu nepieciešams uzlabot nodarbināto izpratni par darba aizsardzības pasākumu nozīmi un veicināt līdzdalību darba aizsardzības prasību nodrošināšanā. Ir jāattīsta attieksme pret darba aizsardzību, kas iekļauj ne tikai formālu parakstīšanos par sniegtajām darba aizsardzības instrukcijām, bet arī izpratni par drošu darba vidi un drošu darba metožu izmantošanu. Lai to panāktu, būtu jāturpina veikt informatīvās kampaņas nodarbinātajiem par darba vides riskiem un nepieciešamajiem darba aizsardzības pasākumiem nozarē, piemēram, tematisko pārbaužu laikā nozares uzņēmumiem izplatot jau sagatavotos plakātus, kā arī pielāgojot rīku darba vides risku novērtēšanai OiRA, lai to mācību nolūkos varētu izmantot arī nozarē nodarbinātie.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Pētnieki uzskata, ka šis ieteikums ir ļoti vispārīgs, tāpēc tā ieviešanas novērtējums ir apgrūtināts. ESF projekta “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” (Nr. 7.3.1.0/16/l/001) ietvaros VDI regulāri organizē sabiedrības informēšanas kampaņas, katrā reizē nosakot kampaņas prioritātes un mērķauditoriju. Pēdējo gadu laikā kokapstrāde nav bijusi izvēlēta kā prioritāte, tomēr kampaņas tēmas ir bijušas saistītas ar vispārīgiem jautājumiem par darba vides riska

faktoriem un nepieciešamajiem darba aizsardzības pasākumiem. Savukārt, pēdējo gadu laikā plakāti nav tikuši drukāti, bet gan ir izmantota cita pieeja – uzņēmumiem no drukas failiem pašiem ir iespējams sagatavot kvalitatīvas izdrukas sev nepieciešamajā skaitā. Attiecībā uz OiRA rīku – Latvija tikai izmanto Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras izstrādāto OiRA rīka platformu un nevar ietekmēt platformas pielāgošanu. Saskaņā ar VDI sniegto informāciju, darbinieku iesaiste OiRA rīka lietošanā, ir bijusi tehniski viena no rīka identificētajām problēmām, kas Eiropas līmenī tiks risināta 2022.–2023. gadā.

Ieteikumi no pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021”

1. Organizēt seminārus par kokapstrādes un mēbeļu ražošanas uzņēmuma tipiskajām darba vides problēmām, kurās īpašu uzmanību pievērst šādiem jautājumiem:
 - a. nozarei specifiskie ergonomiskie darba vides riska faktori un to novēršanas iespējas;
 - b. ķīmiskās vielas, t.sk. kancerogēni, piemēram, cietkoksnes putekļiem, dīzeļdegvielas sadegšanas produkti;
 - c. darba vides laboratorisko mērījumu veikšanas nozīmība un tipiskie nozarē veicamie mērījumi (it īpaši koksnes putekļi un organiskie šķīdinātāji).
2. Ieteicams turpināt nozares uzņēmumiem sniegt atbalstu bezmaksas mērījumu veikšanai, it īpaši attiecībā uz ķīmisko vielu (organisko šķīdinātāju) un koksnes putekļu koncentrācijas noteikšanai darba vides gaisā.
3. Ieteicams organizēt seminārus par nozarē raksturīgiem nelaimes gadījumiem darbā, to cēloņiem un preventīvajiem pasākumiem, kā arī gandrīz notikušajiem nelaimes gadījumiem.
4. Ieteicams organizēt seminārus nozares darba devējiem par veselības veicināšanas lomu darbu vidē.